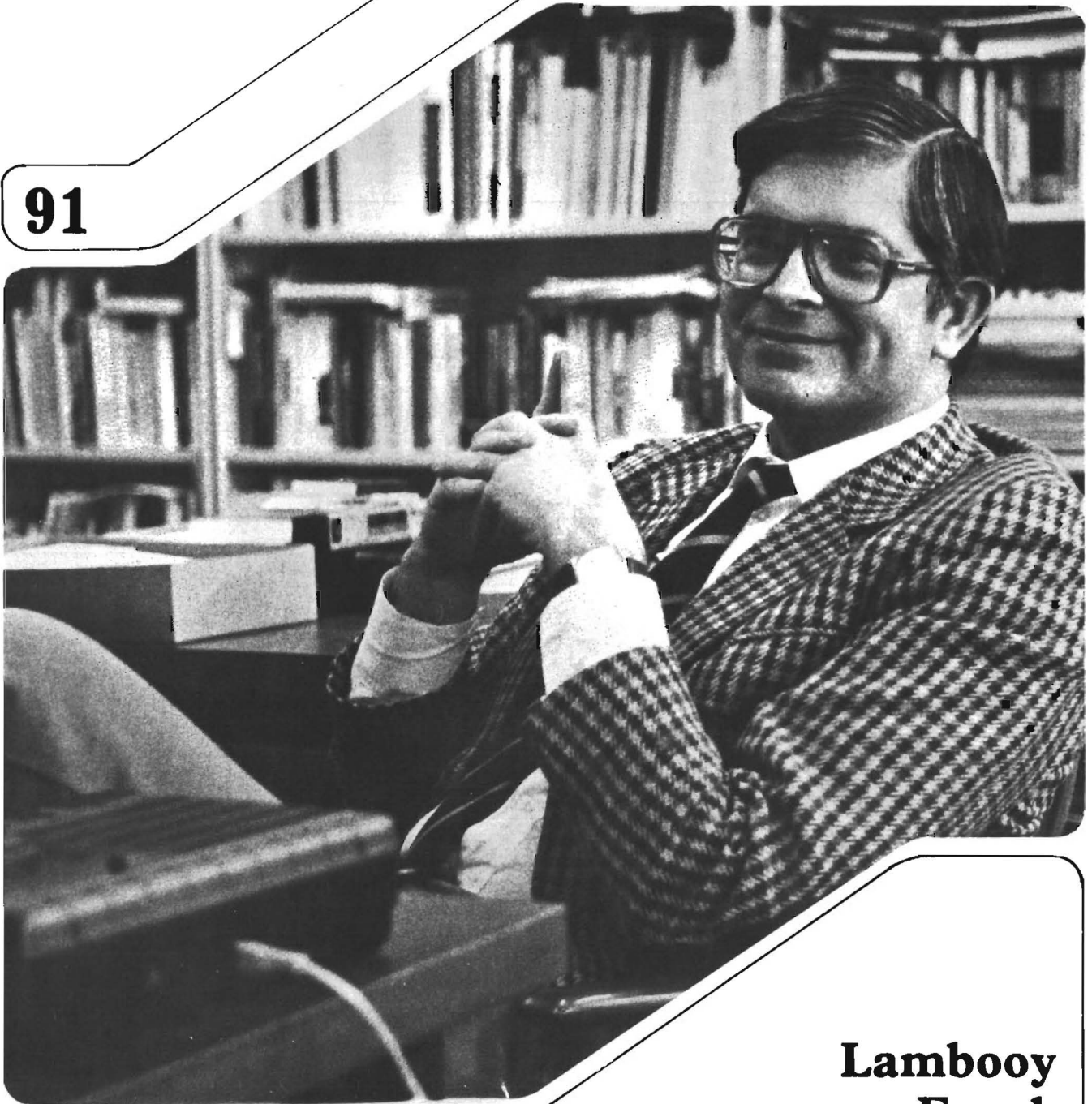

ras

november 1981

91

In dit nummer

**Lambooy
Frank
Bestuurskrisis**

ROSTRA

BLAD VAN DE ECONOMISCHE FACULTEIT

REDACTIE

Noor de Bruin
Harko van den Hende
Joke Jansen Schoonhoven
Rob de Klerk
Hans Koenhein
Hans Soons
Mic van Wijk

ADRES

Jodenbreestraat 23
kamer 1339
tel. 525 24 97
1011 NH Amsterdam
copy naar:
Rostra
Jodenbreestraat 23
kamer 1339
1011 NH Amsterdam
Adreswijzigingen:
Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23

ADVERTENTIES

Bij voorkeur schriftelijk
of telefonisch:
525 24 97 en 020 - 83 64 99
Tarieven:
1/1 pagina f 340,-
1/2 pagina f 275,-
Bij 4 plaatsingen resp.
f 320,- en f 260,-

OPLAGE: 2500

COVERDESIGN

Dick van Hell

DRUK

Drukkerij Kaal
Nieuwe Herengracht 61

Onze fakulteit heeft binnenkort weer een nieuwe dekaan.

Het interumbestuur heeft *professor van der Zijpp* voorgedragen bij de fakulteitsraad. Hoewel het natuurlijk voor velen een opluchting is, dat de bestuurskrisis tot een einde is gekomen willen wij onze lezers enkele uitspraken van onze nieuwe dekaan niet onthouden.

Hij deed die in een interview met Rostra in oktober vorig jaar (nummer 81).

“Ik zou willen, dat (in Nederland) de stijl wat meer in acht genomen werd”. Hij (van der Zijpp) doelt op het bekvechten in vergaderingen. Veelal diskussieert men op de universiteit niet alleen probleemgericht, maar ook ‘op de man’. (...)

“Neem de fakulteitsraad, men gedraagt zich daar of men in het parlement zit: mikrofoon grijpen, meneer de voorzitter, moties, tegenmoties, stemverklaringen en meer van die onzin. (...) Ik zou niet graag in zo’n raad zitten. Ik denk: gelukkig maar, dat men mij ook niet wil hebben, ik ben daar zéér ongeschikt voor, ik ben meer een zakenmannetje”.

Al die bestuurlijke rim-ram vindt hij een beetje onzin. Dat er iets moet zijn staat voor hem vast, maar vooral dat ‘uitgebreide gepraat’ en het onderlinge wantrouwen staan hem tegen. (...)

Van politiek op de fakulteit moet hij niets hebben. Wanneer we de fakulteitsraadverkiezingen aankaarten schudt hij niet-begrijpend zijn hoofd. De afkortingen EFB en PvdE zeggen hem niets. Hij meent, dat het dwaas is om voor de fakulteitverkiezingen te houden op basis van links en rechts.

“Waar gaat het nou over? Juist ja, over onderwijs en onderzoek! Hoe kun je daar nu links of rechts over zijn?”

De redactie wenst de heer van der Zijpp veel succes toe in deze functie. Normaal gesproken geeft men iemand het voordeel van de twijfel, maar twijfel bestaat er in dit geval eigenlijk niet. Echter, het getuigt van moed, om deze voordracht desondanks te aanvaarden.

pag. 3	Interview Jan Lambooy, NdB en MvW.
pag. 5	Economische psychologie, Han van Wijk.
pag. 6	Interview Frank, JJS en HK.
pag. 7	Nobelprijs, HvdH.
pag. 9	Interview Morreau, NdB,
pag. 10	Landelijke Ekonomistendag, NdB en MvW
pag. 13	Mededelingen
pag. 14	Bestuurskrisis, HK.
pag. 15	Onderwijsdag, HvdH.
pag. 17	Turbulente Tijden, MvW.
pag. 19	Ten Einde Raad, Piet de Vrije.

Een self-made randwetenschapper

'Ik ben geen waarde vrije wetenschapper, dat kan je ook niet zijn. Economie kan absoluut niet waarde vrij beoefend worden. Wel kan je, binnen een bepaald waardesysteem, met kleine stukjes economie waarde vrij bezig zijn. Bijvoorbeeld de ekonometrische onderdelen van je studie. Ik vind ook, dat je als wetenschapper je niet hoeft te schamen lid te zijn van een politieke partij. Ik wil er ook best voor uitkomen, dat ik PvdA-lid ben.

En wetenschappelijk of niet, dat lap ik dan aan mijn laars.

Ik moet wel zeggen, dat ik er ook het voordeel niet van zie om bijvoorbeeld PvdA-ekonomoom genoemd te worden'.

Aldus Jan Lambooy (44), hoogleraar Economische Geografie en Ruimtelijke Economie.

Is sociaal-geograaf, cultureel antropoloog en self-made-man planoloog/ekonomoom. Naar eigen zeggen daarom een, sociaal gezien, gespleten figuur, omdat terecht de meeste mensen hem niet kunnen plaatsen. Neemt slechts twee weken per jaar vakantie en is liefhebber van Debussy en Bach. Een man, die vlot praat, maar desondanks zeer bedachtzaam en op zijn hoede overkomt.

Hij is in 1969 aan de VU als lector economische geografie aangesteld en ervoer in die tijd een tekort aan economische kennis. Kon ook aan de economische fakulteit van de VU niet erg goed meekomen, een feit waar kollega's hem in die tijd fijntjes op wezen. Is toen driftig economische handboeken op het gebied van de welvaartstheorie, bedrijfseconomie, mikro- en makro-economie gaan bestuderen. Hoefde zich toen ook niet meer 'een beetje minderwaardig' te voelen.

Hoewel Lambooy van huis uit gereformeerd is (ook reden om aan de VU te gaan werken) leidde een geloofsrosie van zijn kant tot het bijna ontstaan van een konflikt aan de VU. Daar hij zijn 'geloofskrisis' niet onder stoelen of banken stak leverde dat reakties op in de zin van: 'Als jij zo denkt, dan hoor jij hier niet'.

Lambooy trok zelf zijn konklusie en verdween naar de UvA.

Economische geografie is naar zijn zeggen een 'randvak': het vormt een overgangsgebied tussen mikro-, makro- en bedrijfseconomie enerzijds en geografie, sociologie en bestuurskunde anderzijds. Aan de orde komen in het kort gezegd de regionale en stedelijke problematiek.

De gebruikte literatuur bestaat voornamelijk uit artikelen, die elke twee jaar worden aangepast om 'te kunnen meegroeien met eigen inzichten en publikaties. Als een boek bij ons meer dan vier jaar op de lijst staat is het lang'. De laatste jaren is het aantal doktoraalstudenten op zijn kolleges sterk gegroeid. Behalve meer ekonomen, komen ook meer planologen en geografen naar hem luisteren: 'Dat komt, omdat stadsvernieuwing, ruimtelijke ordening en milieuproblematiek de laatste tijd meer in de belangstelling zijn gekomen. De mensen, die bij ons afstuderen kunnen ook direkt een baan vinden'.

Lambooy is voorstander van 'meer werkstukken en minder kolleges'. Bij hem worden ook tweedejaars 'uitgenodigd' minipapers te schrijven. Tevens worden er vanuit zijn vakgroep studierei-

zen georganiseerd: vorig jaar ging men naar de VS. Omdat enkelen dit meer als plezierreisje ervoeren ('Het was inderdaad leuk, ja') wordt er bij de komende studiereis van volgend jaar een veel strakker programma georganiseerd.

'Er zijn dan twee hoofdthema's: stedelijke vernieuwing in ekonomisch opzicht, met name van oude steden als Boston en Pittsburgh en de vervoersproblematiek in het noord-oosten van de VS'.

koöperatie

De vakgroep (die ook nog bestaat uit Verkeers- en vervoerseconomie) is een kleine, Lambooy was er tot juli voorzitter van.

'Ik ben geen autoritair hoogleraar, ik werk liever op koöperatieve basis. Ik ben ook altijd bang geweest, dat ik zou gaan lijden aan de hoogleraar deformatie: de baas gaan spelen. Binnen de groep funktioneer ik als gelijkwaardige, en niet als hoofd'.

Omdat de vakgroep klein is kunnen ook veel problemen tijdens koffie- en theepauzes worden opgelost.

Is naar eigen zeggen 'tevreden' over de huidige staf. Dat is de staf in de samenstelling sinds 1 augustus van dit jaar. Heeft voor die tijd wat problemen gehad, omdat hij 'niet zozeer kritiek had op het intellectuele peil van de medewerkers, maar wel op de produktie'.

Zelf trekt hij de konsekwentie van zijn hoogleraarschap: 'Ik moet het meeste doen, ik krijg tenslotte ook het meeste geld. Dus heb ik de zwaarste onderwijslast en publiceer ik het meest'.

voorgebakken theoriën

Lambooy zet graag vraagtekens bij theoretische betogen, heeft ook een voorkeur voor een institutionele ekonomische benadering. Geen gesloten theorie met veel fraaie hypothesen en prachtige uitkomsten, zoals de Keynesiaanse of Marxistische theoriën: 'Economische modellen hebben een te grote pretentie. In ons vak moet je over grenzen heen kijken, zelfs in ravijnen kijken, namelijk de theorielozere ravijn. Dat durven veel ekonomen niet, ook studenten vinden het wel eens niet prettig. Ekonomen zijn te veel gericht op die voorgebakken theorieën die teveel reduceren.

Daardoor ziet men de maatschappij niet meer, maar alleen bepaalde processen, die vertaald worden in aggregate grootheden. Waardoor andere aspecten worden vergeten. Dat dit waar is blijkt wel uit het feit, dat de ekonomie het moeilijk heeft met zichzelf.

In de ekonomische geografie hebben wij op een aantal punten na geen eigen theoretisch kader. Waar we dat wel hebben, is dat kader niet zo strak en elegant verwoord als in de ekonomie'.

Lambooy vindt het jammer, dat ekonomen niet meer de oorspronkelijke boeken van auteurs als Ricardo en Smith lezen. Hij heeft ze zelf wel ter hand gepakt: 'De samenvattingen in leerboeken en de standaardboeken zelf, dat is een wereld van verschil. Je vraagt je dan af hoe het mogelijk is dat zo'n auteur op zo'n manier samengevat kan worden. Ze zijn zoveel rijker in gedachten'.

Desondanks is Lambooy wel van mening, dat de ekonomie als maatschappijwetenschap de laatste tien jaar het meest heeft opgeleverd. Oorzaak daarvan is de vergrote aandacht voor de marxistische theorie, die mogelijkheden voor alternatieve richtingen heeft opengeboren: 'Het marxisme zelf mag echter geen alternatieve richting zijn, tenzij het is omgebouwd en aangepast aan de moderne problemen. De problematiek die Marx schildert is verouderd, geldt nu niet meer'. Lambooy gelooft ook, dat de ekonomie te veel gericht

is op de angelsaksische literatuur. Dit heeft een zekere verstarring tot gevolg gehad. Hij zou liever zien, dat wij ook eens wat meer open staan voor de Duitse auteurs.

Heeft moeite een visie te geven op het universitaire onderwijs. Als wij hem vragen naar zijn mening over de twee-fasen-structuur zegt hij daarin nogal tweeslachtig te zijn: 'Aan de ene kant denk ik, dat voor meer dan de helft van de studenten een kortere beroepsopleiding heel nuttig zou zijn. Maar dat mag dan niet aan de Universiteit, want die trek je daardoor omlaag. Je moet dan een hogeschool instellen. De universitaire opleiding kan dan een brede, op kritisch denken gerichte scholing zijn'.

stadsvernieuwing

Als geen ander is Lambooy thuis in de problematiek van de stadsvernieuwing. Naar zijn mening spelen bij de keuze 'platgooien of renoveren' veel organisatorische- en machtsproblemen een rol. 'Mensen, die in oude stadswijken wonen zitten daar niet voor niets. Zij zoeken die wijken op, omdat ze een gering inkomen hebben en dus slechts een lage huur kunnen betalen. Nu heb je als maatschappij de keus.

Je kunt bij hoge huren gaan bijleggen, maar dat kost enorm veel geld. Een gewone woningwoning kost aan *refte* en afschrijving zo'n dertienhonderd gulden in de maand. Vraag je dan een huur van driehonderd, dan moet je erg veel subsidiëren. Je kunt ook tegen de oude-wijkbewoners zeggen, dat ze maar naar Almere of Purmerend moeten verhuizen, met een huur van zeshonderd gulden. Maar die mensen hebben geen keus, want ze kunnen dat bedrag niet betalen. Dus moet je voor die bepaalde groepen in de samenleving die goedkope huizen laten staan. Voor de mensen met die inkomens moet je een aantal huizen niet duur renoveren, maar *edkoper* 'noodsaneren'. Dat is dan niet de economisch meest efficiënte methode, maar er zijn nu zoveel mensen aan de onderkant van de samenleving, dat je die woningvoorraad niet weg mag halen. In die zin ben ik het ook wel eens met de Amsterdamse krakers.

Wil je echter die woningen niet laten staan, dan zul je iedereen een standaardwoning moeten geven; daar zijn we echter nog lang niet aan toe. Maar als je veel bouwt en goedkoop wilt aanbieden moet je het wel zo doen.

Dat zal ook de komende jaren wel blijken: je kunt er donder op zeggen, dat de gemiddelde nieuwbouwwoning kleiner wordt en de kosten worden geknepen. Dan krijg je de steriliteit van de Oost-Europese stedenbouw. En hoewel een grote versnelling van de stadsvernieuwing duurder is dan het en masse bouwen van nieuwbouwwoningen is het voordeel van het eerste, dat de steriliteit kan worden bestreden'.

Vindt, dat Schaeffer in Amsterdam, gegeven de mogelijkheden, fantastisch werk doet. De woningen schieten uit de grond en 'op de een of andere manier weet hij met zijn regeermethode overal doorheen te zeilen. Stoot daarbij wel mensen voor het hoofd ja'.

Vindt Schaeffer's benadering van stadsvernieuwing ook heel gezond, in die zin, dat hij niet *coûte que coûte* allerlei oude wijken gelijk wil slopen.

Hij vult liever hier en daar de gaten op: 'Ja, de krakers vinden van niet, maar zij begrijpen niet, dat het veel tijd en moeite kost om door al die honderdduizend regelingen heen te komen. In die vier jaar dat Schaeffer hier zit heeft hij bewonderenswaardig veel voor elkaar gekregen.

Het is *nóg* niet genoeg, dat is wat anders. Maar wat institutioneel en financieel mogelijk is, dat pakt-ie'.

Het grote huidige probleem is het onderhoud van bestaande woningen. Mede een politieke zaak: voor nieuwbouw krijg je politiek de handen wel op elkaar.

'Als van Dam het wil maken bouwt hij gewoon tienduizend woningen meer dan zijn voorganger'.

Maar geld voor het opknappen van bestaande woningen is er meestal veel minder, het is geen politiek issue, terwijl het wel erg belangrijk is.

In die zin is een percentage van ongeveer zeventien van bruto inkomen, te gebruiken voor wonen, niet te veel: het geld kan dan voor het broodnodige onderhoud gebruikt worden.

Lambooy spreekt tegen, dat in Nederland een te klein deel van het inkomen aan wonen wordt uitgegeven: 'Uit onderzoeken is gebleken, dat de laagstbetaalden gemiddeld wel aan twintig procent komen. Het zijn de hoger betaalden, die relatief veel minder uitgeven'.

Onderzoekskommissie

Aan de Economische Fakulteit vervult Lambooy tevens de functie van voorzitter van de Onderzoekskommissie. Staat ook volledig achter het onlangs door die commissie uitgebrachte rapport, waarin werd gekonkludeerd, dat er enkele notoire nul-publiceerders op deze fakulteit rondlopen, zonder dat hen een haarbreed in de weg wordt gelegd.

'Je moet oppassen voor situaties, zoals die nu bestaan bij de sociologen. Vakgroepen, die te lang elkaar de hand boven het hoofd houden. Je moet, vind ik, je positie als hoogleraar waarmaken of anders de konsekwenties trekken.'

Lambooy is er van overtuigd, dat het openlijk aan de kaak stellen van dergelijke praktijken de beste oplossing is. Elk jaar zouden de vakgroepen een jaarverslag moeten uitbrengen, waarin de verschillende activiteiten gespecificeerd worden.

Deze verslagen moeten aan de fakulteitsraad aangeboden en door de Onderzoekskommissie gecontroleerd worden. De zo onstane sociale controle, in samenhang met wat stekelige opmerkingen zo hier en daar, zal de nul-publiceerders wel aan het werk zetten.

'Dat merk je trouwens nu al: de nul-auteurs zijn de laatste tijd veel zenuwachtiger als je ze tegenkomt'.

De ouderwetse dorps-schandpaal blijkt nog steeds effectief.

Natuurlijk zijn er altijd mensen, die voor dergelijke zaken ongevoelig zijn. In de ogen van Lambooy is Arnold Heertje zo iemand: 'Die verricht zijn onderwijstaak nog slechter dan de sociologen. Verwaarloost dat op zijn bekwame manier grandioos. En dit misbruik maken van de onafhankelijkheid van de hoogleraar moet hem sterk aangerekend worden'.

Op zich is de onafhankelijkheid van hoogleraren een groot goed: 'Kijk maar wat zij in Duitsland tegen de Berufsverbote kunnen doen. Je moet erg oppassen de vrijheid van hoogleraren in te perken'.

Lambooy stelt Heertje in een ander daglicht dan Folia dat deed: Heertje is bezig met ideologische oorlogvoering tegen een centraal geleide economie, dat komt altijd in zijn vele praatjes en boeken terug. Omdat deze boeken als niet-wetenschappelijk aangemerkt moeten worden zou Lambooy 'het eerlijker vinden als Heertje over die ideologische strijd een wetenschappelijk werk zou schrijven'.

Ook ten aanzien van de opbrengst van boeken handelt Lambooy fundamenteel anders dan Heertje: stopt laatstgenoemde de miljoenen in eigen zak, eerstgenoemde trekt van de verkoopprijs van zijn boeken het auteurstarief af. Goedkopere boeken voor studenten dus. 'Die schrijf ik immers in de tijd van de baas'.

Behalve fakulteitse aangelegenheden heeft Lambooy nog meer te doen. Is kommissaris van de Perskombinatie (lid van het kuratorium van Het Parool). Opbrengst hiervan gaat naar het vakgroepfonds en kan bijvoorbeeld gebruikt worden als kongresgeld. Daarvoor is slechts f3000,- voor drie jaar beschikbaar, er kan wel wat bij. Overigens is Lambooy geen kongresganger: 'Ze zijn erg plezierig, maar ook erg duur. En dat kan dan niet. Bovendien zijn maar weinig kongressen echt stimulerend'.

Naast dit kommissariaat is Lambooy onder andere lid van enkele SER-kommissies. ('Nee, voor de echte Raad ben ik niet belangrijk genoeg, want ik ben geen volbloed econoom').

Adviseert de SER vooral omtrent regionaal ontwikkelingsbeleid en zit in een ad hoc commissie over de organisatie van provinciaal economisch beleid. 'Je krijgt wel een kick, ja, als je daar voor gevraagd wordt in het begin. Maar na een poosje denk je, hè, moet ik nou alweer. Laten ze eindelijk eens van me afblijven. Je kunt wel weigeren, maar dan mis je veel beginnende elementen van het uiteindelijke beleid'.

Wil ondanks dat laatste toch niet te veel van huis zijn 's avonds: 'Dit op uitdrukkelijk verzoek van mijn koöperatie thuis'.

Hoewel openlijk lid van de PvdA is Lambooy niet politiek actief.

Heeft wel een belangrijke kritiek op zijn partij, waarvan het kader (en ook Den Uyl) te weinig voeling heeft met het bedrijfsleven.

'Ze zien de problemen daarvan niet. En kwamen er veel te laat achter, dat de klachten uit die hoek echt waren en geen stukje kapitalistische manipulatie. Men denkt ook, dat als we maar richting een centraal geleide economie gaan alles wel goed komt. En daar pas ik niet in, ben meer een decentrale socialist'.

WIR-uitkeringen

Als we hem voorleggen, dat het bedrag aan WIR-uitkeringen gelijk is aan het bedrag betaalde winstbelasting knikt hij bevestigend. Het lijkt hem niet onwaarschijnlijk, dat de grotere bedrijven door het binnenhalen van premies hun betaalde belasting weer terugverdienen. 'Daarvoor nemen ze dan een subsidioloog in dienst'.

Lambooy is voor een andere besteding van de WIR-gelden: subsidie moet meer geënt zijn op initiatief, de kleine beginnende ondernemer heeft bijvoorbeeld kredietgaranties harder nodig dan Volvo, die 'volkomen onterecht die zevenhonderd miljoen heeft gekregen'.

In plaats van sectoren moeten bedrijven of projecten gesubsidieerd worden. Een goed voorstel in die richting is gekomen van de commissie-Wagner (in de vorm van de zogenaamde MIP = Maatschappij voor Industriële Projecten). 'En dan mislukt er eens een keer iets, dat is niet erg. Het is veel menselijker om je kop uit te steken. Dat geldt ook voor de banken, die bevoegdheid zouden moeten krijgen wat meer echt risikodragend kapitaal te verschaffen. Shaeffer verkijkt zich er op hoe het geld van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds besteed wordt. Het merendeel daarvan wordt al aan de staat geleend.'

Naar aanleiding van onze laatste vraag kleurt hij eerst licht en begint dan fijntjes te glimlachen.

'Wat vind je van de uitspraak dat Lambooy een integer, bescheiden en vriendelijk mens is?'

'Integer probeer ik te zijn, ik ben ook veel te eerlijk, dat kan kloppen. Bescheiden? Daar wil ik wel een kanttekening bij maken. Ik kan best onbescheiden zijn. Wil ik een wetenschappelijk of bestuurlijk doel bereiken, dan probeer ik rustig alternatieven weg te schuiven. Nee, niet oneerlijk, niet met mijn ellebogen, maar wel met alle geoorloofde middelen.'

Mijn vriendelijkheid... ik weet niet of dat... nee, da's eerder een zwakte. Mijn vrouw verwijt mij dat ook altijd: ik ben te snel geneigd toe te geven terwijl ik dat niet zou moeten doen. Ik denk soms te snel, verrek, die heeft gelijk. Is voor de betreffende persoon natuurlijk wel prettig, ja'.

NdB, MvW
foto's: HS

Mededeling

Gezocht: een vrouwvriendelijke student(e) in de doktoraalfase economie of ekonometrie om de koördinator Vrouwenstudies één dag per week te assisteren bij onderzoek en bibliotheekwerk. Het uurloon is dat van kandidaatsassistent. Inlichtingen: Marga Bruyn-Hundt, kr. 3350. Alleen schriftelijk reageren.

Ekonomische Psychologie

Laat ik eens iets gewoons nemen als het doen van boodschappen. Doorgaans doe ik die in de Albert Heijn in de Vijzelstraat. Bij lange na niet de dichtsbijzijnde gelegenheid. Waarom dan toch? Omdat ik die winkel *prettig* vindt. Begin dit jaar kwam daar trouwens nog een argument bij: Albert Heijn ging op de kleintjes letten. Wie daar peuters wilde stallen kwam bedrogen uit. Het ging om prijsverlaging om het marktaandeel te vergroten. Dat marktaandeel is inmiddels toegenomen, maar een onderzoek wees onlangs uit dat de prijzen weer op Heijn's normale nivo zitten (arme konsumenten!). Ondertussen heeft de belofte van blijvend lage prijzen opgeld gedaan bij de konsumenten. Heijn heeft het imago gekregen goedkoop te zijn. We weten inmiddels dat konkurent Simon daarvan het slachtoffer is geworden. Zielig? 'Het winkelt in Albert Heijn ook veel lekkerder dan in die rommelige Simon' denken de konsumenten achteraf om zich in hun keuze te sterken.

Appeltaart

Van een willekeurige dag beschrijf ik nu mijn zogeheten winkelkeuzegedrag. Binnengekomen draai ik wat voor het advertentiebord. Er is weer geen gratis af te halen Louis Seize bankstel bij. Routineus zet ik enkele zuivelproducten in mijn kar. Bij de dagaanbieding appeltaart voel ik mijn maag. Ai, ik weet dat ik eigenlijk geen boodschappen moet doen als ik honger heb. Trouwens wel flink afgeprijsd. Hup in de kar. Praten we niet meer over. Ananas. Klein blikje of toch maar een gezinsblik? Vooruit, het komt wel op. Nog een pak All. Dat is biologisch en als je vijf punten opstuurt krijg je er één gratis. O nee, terug dat pak: Klok moet ik nemen, dat is milieubewust. Vanavond komen die jongens van economie langs, die drinken altijd Grolsch. Nu snel nog even brood en een ons salami. Iets meer? Mag wel. Hebben ze nog steeds die vieze nutella in plaats van pasta choca! En die grote stapels Toppientje. f 1,29: geen geld. Jammer dat het niet te drinken is. Nu even opschieten. Ik denk dat ik bij die blonde kassière het snelst klaar ben. Zo, dat was het. O, eieren vergeten. Nou ja, die leen ik wel.

De 'economische mens'

Als ik in een kollege mijn oren spits omdat het over konsumentengedrag gaat, associeer ik het bovenstaande verhaal daarmee. Helaas gaat men echter niet veel verder dan dat aankopen gedaan worden omdat er behoefte aan bestaat. Twee economische principes, rationeel gedrag van de 'homo economicus' en perfecte marktkondities nemen in feite de noodzaak weg individueel gedrag te bestuderen.

Dat mensen niet rationeel handelen weten economen natuurlijk ook wel. Ze zijn niet gek. Deze veronderstellingen moeten echter gemaakt worden om theoretische modellen te kunnen maken van de werkelijkheid. Alleen geldillusie (hoger inkomen, gelijke koopkracht: mensen denken toch dat ze beter af zijn) kan daarin als irrationeel verschijnsel geaccepteerd worden. Dus blijft de economische wetenschap uitgaan van een winkellende homo economicus. Die niet naar het winkelpersoneel en andere bijzaken kijkt, maar smaakloos en als een bezetene prijzen, hoeveel-

heden en kwaliteiten vergelijkt. In het tempo van een opgejaagd kuddedier vanwege de efficiënte allokatie van tijd.

Ekonomisch gedrag

Waar het nu om gaat, is vast te stellen dat economische verschijnselen zoals winkelgedrag van konsumenten en het imago van Albert Heijn, niet met economische modellen zijn te verklaren en voorspellen. Daarvoor moeten gedragswetenschappen in de studie worden betrokken. De psychologie wordt nog wel eens gezien als de studie van de ziel, maar zij bestudeert gedrag. Precies wat we nu nodig hebben, zou je zo zeggen. Daarom ook, is er langzamerhand tussen de psychologie en de economie een nieuwe discipline aan het groeien: economische psychologie. Die beschrijft en bestudeert de rol die psychologische variabelen spelen bij het economisch gedrag. Ekonomisch gedrag is het zichtbare resultaat van menselijke motieven, aspiraties, verwachtingen, attitudes, percepties, en (economische) omgevingsvariabelen. Dit gedrag betreft het omgaan met (en geconditioneerd worden door) schaarse goederen, diensten en activiteiten voor zover die in het maatschappelijk verkeer een waarde hebben voor de individuele en/of kollektieve behoeftebevrediging en welvaartsbeleving. Het is maar dat jullie het weten!

Dus wat er in konsumenten omgaat en hoe bepaalde konsumenten dingen beleven. En met deze kennis economisch gedrag van alledag verklaren en zelfs voorspellen.

'Gedrag' van prijzen

Dat is wel even een ander soort konsumentengedrag. De mikro-economie richt zich eigenlijk ook niet op het gedrag van mensen, maar op het 'gedrag' van prijzen, inkomens en goederen. Kan ook heel zinvol zijn, het ligt er maar aan welke vragen je wil beantwoorden. Intussen verklaart dit misschien waarom economen en psychologen doorgaans langs elkaar heen leven.

Vragen van de economische psychologie zijn bijvoorbeeld: hoe vindt besluitvorming plaats? Heeft geld een psychologische waarde? Is er een relatie tussen konsumptie en status? En tussen konsumptiepatroon en subcultuur? Hoe ervaren konsumenten een bepaald produkt of dienst? Waarop kan een bepaalde campagne het best inspelen?

Ekonomische psychologie wordt ook buiten het terrein van de konsumptie bedreven. Op ekologisch gebied is onderzoek gedaan naar de relatie tussen huishoudelijk gedrag en energieverbruik. En waarop een huisisolatie campagne kan inspelen. En hoe ervaren mensen inflatie? Welvaart? Hoe ziet de tertiaire inkomensverdeling eruit?

Natuurlijk kan ik hier niet volledig zijn. Wiens belangstelling is gewerkt kan mij voor meer informatie op dins- en donderdagen opzoeken tussen 12 en 13 uur in kamer 3117. Informatie bijvoorbeeld over mogelijkheden om economische psychologie als keuzevak te volgen.

Journal

Dit jaar is mede door Prof. Van Raaij, die sedert enkele jaren economische psychologie doceert

vervolg op pag. 19

'Idealisme blijft, ook in de politiek, belangrijk'

Per 1 maart van dit jaar is Professor Frank aangesteld bij de vakgroep ontwikkelingseconomie. In het eerste semester van 1982 gaat zijn onderwijstaak in, zodat de studenten de mogelijkheid wordt geboden kollege te lopen bij deze beroemde, maar op onze fakulteit nog niet zo bekende hoogleraar.

Andre Gunder Frank, geboren te Berlijn in 1929 en van Duitse nationaliteit, heeft zijn universitaire opleiding genoten in de Verenigde Staten van Amerika. Hierna doceerde hij aan een twaalfal universiteiten (waaronder veel gastdocentschappen in zowel Noord- en Zuid-Amerika als in Europa) verschillende vakken waaronder sociologie, ontwikkelingseconomie en economische geschiedenis.

De tot nu toe 20 van zijn hand verschenen boeken hebben hem zowel in de universitaire wereld als daarbuiten grote bekendheid gegeven. Zijn publikaties behandelen vooral de ontwikkeling en onderontwikkeling, gericht op economische afhankelijkheidsverhoudingen tussen 'de rijke en arme' landen. Daarnaast bestudeert hij de historische ontwikkeling in de huidige crisis van het kapitalistisch wereldstelsel.

Professor Frank ontving ons in zijn nog kale werkkamer bij de ISMOG (Instituut voor Sociaal-Economische studie van Minder Ontwikkelde Gebieden). In eerste instantie was het doel van het interview hem niet hem niet duidelijk geworden. Wellicht onbekendheid met ons - nederlandsstalig - fakulteitsblad?

Zodra hij nogmaals verneemt, dat het om een introductie van zijn persoon en werk bij de studenten gaat, meent hij, dat een stencil met gegevens over hem en zijn werk voor ons voldoende zal zijn. Gelukkig is hij, zij het met wat moeite, er toe te bewegen de bedoelde introductie meer het karakter te geven van een gesprek.

Na deze aanvangsmoeilijkheden wordt de bandrekorder gestart en kan het gesprek met een nog wat argwanende hoogleraar beginnen.

Onderwijs

Als wij hem enige vragen over het door hem te geven onderwijs stellen, raakt hij wat meer op zijn gemak. Op onze fakulteit zal hij doktoraal studenten kollege geven.

'Het onderwijsprogramma, zoals ik het volgend jaar ga verzorgen, is in principe op dezelfde leest geschoeid als in de voorgaande periode onder Professor Zimmermann.

Voor het 'kleine tentamen' zal ik proberen wat meer eenheid in de aangeboden stof te brengen. Tot nu toe werd van veelsoortige artikelen gebruik gemaakt. In plaats daarvan komen nu een aantal hoofdstukken uit een van de nieuwe boeken. Voor alle door mij behandelde onderwerpen gebruik ik een hoofdstuk van mijzelf en publikatie met een tegengestelde mening, zoals die te vinden zijn bij bijvoorbeeld de U.N. en de wereldbank, als vergelijkingsmateriaal.

Voor het 'grote tentamen' zijn we met de studenten overeengekomen, dat wij naast een werkgroep met een algemeen theoretisch karakter, een werkgroep zullen organiseren rond het Brandt-rapport.

Het is volgens mij belangrijk, dat je je als student buigt over actuele zaken, zoals de ontwikkelingsproblematiek. Er wordt in deze werkgroep van de studenten verwacht, dat zij historisch inzicht verkrijgen in de Noord-Zuid dialoog. De in het Brandt rapport gegeven aanbevelingen moeten worden bestudeerd m.b.t. de reële toekomstmogelijkheden voor de wereld-economie en de nationale economische systemen. Het onderwijs zal gegeven worden in de vorm van papers en refera-

ten over de door de studenten binnen het kader van het Brandt rapport gekozen onderwerpen. Voorbeeld van een heel individuele keuze is die van een studente, die zich gaat richten op de situatie van vrouwen in Palestina'.

Op het ogenblik wordt alleen in de doktoraalfase ontwikkelingseconomie gedoceerd. Dit is een voortzetting van het verleden. Formeel is Prof. Frank aangesteld met dezelfde opdracht als zijn voorganger Prof. Zimmermann. Aan zowel economie studenten als aan studenten van de sociale fakulteit wordt door hem kollege gegeven.

Op onze vraag of het niet zinvol en mogelijk zou zijn om economie studenten al in de kandidaatsfase (wanneer ze nagaan of bepaalde vakken interessant zijn om in het doktoraal te volgen) te doceren, stelt hij zich positief doch gereserveerd op. Studenten zijn met een verzoek van deze strekking bij het ISMOG gekomen. De fakulteitsraad zal uiteindelijk de beslissing hierover moeten nemen.

Afhankelijkheid historisch bepaald?

U bent bij vele studenten bekend van uw vroegere werk over Latijns-Amerika. Kunt u ons iets vertellen over de daarin gepresenteerde onderontwikkelings-theorie?

'In de zestiger jaren woonde ik in verschillende landen in Latijns-Amerika. Mijn aandacht was vooral gericht op de ontwikkeling en historische achtergrond daarvan in dit kontinent. In mijn latere werk heb ik in mijn analyse andere derde wereld-landen betrokken en uiteindelijk de wereld in zijn totaliteit. *World Accumulation*³ is het begin van een grote studie over de ontwikkeling van het kapitalisme. Ik heb hieraan in Chili gewerkt. Helaas moest ik mijn werk onderbreken, omdat ik na de coup niet in Chili kon blijven. Ik heb besloten deze studie nu vanaf het heden terug in de geschiedenis te voltooien, zodat ik niet, mocht er weer wat tussen komen, ergens in het verleden blijf steken zonder het heden ooit te bereiken'.

Is de kern van de onderontwikkelingstheorie nog de metropool-satelliet relatie? (metropool als economische machtbasis, satelliet als economisch afhankelijk gebied. red.)

'Niet meer op dezelfde manier als in mijn vroegere werk. Toen lag de nadruk op de situatie van de zogenaamde satellietlanden. Ik acht de analyse van het wereldstelsel als een geheel, juist noodzakelijk voor het begrip van een deel ervan. Daarom houd ik mij meer bezig met de bestudering van het stelsel waar zowel metropool als satelliet onderdeel van zijn'.

In 'Development of Underdevelopment'⁴ hoopt U, dat een theorie tot stand komt, die de structuur en ontwikkeling van het kapitalisme als systeem verklaren zal.

Gelooft U in een theorie van wetmatigheden waarmee we het systeem kunnen beschrijven?

'Als wetenschapper heb je de taak naar zulk soort wetten te zoeken. Laat ik het als volgt zeggen: je moet de wet van de zwaartekracht kennen om in staat te zijn deze effectief te bestrijden. Voorzover ik weet, is het niemand gelukt deze kracht te

beteugelen door hem weg te denken. Bestudering van de wetmatigheden in de ontwikkeling van de wereld geeft kennis over de eventuele manoeuvreerruimte voor veranderingen'.

'De toestand in de wereld'

De studenten gaan straks bij U het Brandt rapport behandelen. In dit rapport wordt wederzijdse afhankelijkheid van rijke en arme landen benadrukt. Wat is Uw mening over het beleid dat hierop gebaseerd is? 'De reden, waarom het Brandt rapport geschreven is, is in feite, dat we bang zijn, dat als de huidige verhoudingen in het wereldsysteem blijven bestaan wij misschien niet eens zullen overleven. Belangrijke veranderingen in de afhankelijke positie van de Derde Wereld zijn noodzakelijk, maar of zij tot stand zullen komen is een andere vraag.

Zo'n drie maanden geleden was ik samen met vier andere deskundigen lid van een panel over deze problematiek in New York. Er waren vertegenwoordigers van de Brandt commissie, van de World Bank, van het Internationale Monetair Fonds en er was een afgevaardigde van Economische Zaken van de Amerikaanse regering.

Om een lang verhaal kort te maken, de eerste drie spraken met mooie woorden over de prachtige zaken, die ze van plan waren te gaan doen. De 'Reaganite' ekonomie was het volledig met mij eens, omdat, zoals hij zei: 'Wij Amerikanen tegen dit beleid zijn'.

De Amerikaanse en bijvoorbeeld ook de Duitse regering zijn niet overtuigd van de wederzijdse belangen van arme en rijke landen. Zij vinden hun nationale problemen urgenter en in tijden van bezuinigingen is uitbreiding van het budget voor ontwikkelingssamenwerking onwaarschijnlijk'.

Nobelprijs

De Nobelprijs voor de economie is dit jaar toegekend aan James Tobin voor zijn 'analyse van de financiële markten in hun relatie tot de kostenbepalingen en bijgevolg tot de produktie, werkgelegenheid en het prijzenverloop', aldus de Zweedse academie van wetenschappen, die deze prijzen toekent. Met deze theorie, neergelegd in verschillende artikelen en kortweg de portefeuille-theorie geheten, zet Tobin uiteen hoe monetaire politiek van de overheid de reële kant van de economie kan beïnvloeden. Ander werk van zijn hand is o.a. een artikel geschreven in samenwerking met W. Nordhaus, waarin zij trachten een ander criterium dan het BNP per capita te ontwikkelen voor het meten van economisch welzijn. In dit nieuwe criterium wordt ook rekening gehouden met factoren als luchtverontreiniging en vrije tijd. Ook kwam hij met het voorstel tot het invoeren van een negatieve inkomstenbelasting, waarbij hij Milton Friedman aan zijn zijde vond.

Monetaristen

De nadruk die Tobin op de geldkant van de economie legt betekent geenszins dat hij een monetarist is. Monetaristen bepleiten een beperking van de rol van de overheid tot de zorg voor een stabiele geldhoeveelheid, voor de rest moet men de vrije markt z'n gang laten gaan. Zijn afwijzing van het monetarisme komt het sterkst tot uitdrukking in zijn kritiek op het strak monetaire beleid van de Amerikaanse regering, dat hij omschreef als 'een politiek die veertig jaar geleden al oud was'. Tobin verdedigt de wenselijkheid van overheidsin-

In antwoord op onze vraag naar mogelijke alternatieven verzucht Frank 'helaas niet in de positie te verkeren beleid te kunnen maken'. Het standaardantwoord voor vele derde-wereldlanden, die in een afhankelijkheidspositie verkeren, is volgens Frank selfreliance: als je afhankelijk bent van het wereldsysteem verbreek dan je banden daarmee'.

Hoe ziet U de ontwikkeling van een land, dat dit soort banden verbreekt? In Uw vroegere werk zag U zelfstandige kapitalistische ontwikkeling niet als mogelijkheid.

'Ik zal U een schema laten zien waarin ik de landen heb gerubriceerd naar hun ontwikkeling in een gebonden of een ongebonden situatie.⁵

Hierbij heb ik nagegaan hoe deze ontwikkeling is na het vrijwillig of onvrijwillig verbreken van de banden met de kapitalistische wereld ('delinking') en tevens na het weer aangaan van deze banden ('relinking'). Onafhankelijke kapitalistische ontwikkeling na het verbreken van banden, zoals bijvoorbeeld Indonesië onder Soekarno, is overal mislukt. Ook wanneer interne sociale hervormingen plaatsvinden zijn geslaagde voorbeelden nauwelijks te vinden. Algerije is daarop een uitzondering.

Landen, waar de banden met het kapitalisme verbroken zijn, gekombineerd met een socialistische revolutie en opbouw, zijn tot op zekere hoogte succesvol te noemen. Als men China en India vergelijkt, komt de eerste er goed vanaf. Maar in China zijn de pogingen om de banden met de kapitalistische wereld weer aan te halen omvangrijk en dit brengt beperkingen met zich mee.

Een duidelijk voorbeeld van de invloed van 'relinking' is Polen. Door beleidsveranderingen in

Polen zijn de buitenlandse schulden opgelopen tot 27 miljard dollar. De westerse schuldeisers dringen aan op strengere interne maatregelen, zoals verhoging van de prijzen van vlees. Dit leidt tot stakingen, oprichting van Solidaridad enzovoort.

Zo zien we ook, dat Nicaragua wel moet onderhandelen met het IMF en schulden moet maken'.

Al met al geen erg optimistisch beeld. Zijn er überhaupt wel werkbare alternatieven?

'Ik geloof wel, dat er nog hoop is. De recente revolutie in Nicaragua bijvoorbeeld is een goede zaak, zoals ook indertijd de gebeurtenissen in China'.

Is het weer aantrekken van de banden met de westerse wereld door China dan een goede of slechte ontwikkeling?

'Ik aarzel hierover een oordeel te geven. Wij zien dat het gebeurt en we moeten deze feiten onder ogen zien.

Zonder realisme kom je voor grote problemen te staan, maar idealisme blijft, ook in de politiek, belangrijk'.

JJS, HK

noten:

1 Brandt rapport, Staatsuitgeverij, Den Haag, 1980

2 Capitalism and underdevelopment in:

Latin America, 1976

Underdevelopment or Revolution, 1969

3 World Accumulation 1492 - 1789

4 Development of underdevelopment, in:

Monthly Review, 1966, New York

5 Onderdeel van stof in de werkgroepen,

ter inzage bij ISMOG

grijpen, bijvoorbeeld het voeren van een actieve loon- en prijspolitiek en hij geeft de mogelijkheden aan die een monetair beleid biedt. Hij wijst m.n. de Keynesianen er op hoe belangrijk de geld- en kredietmarkt is in de economie.

Keynes

Waar komt de portefeuille-theorie op neer? Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden is het belangrijk te weten hoe de geldtheorie van Keynes in elkaar steekt. Keynes stelde, dat mensen geld in huis hebben voor het doen van de dagelijkse betalingen (de transactie of actieve kas) en dat mensen ook nog geld aanhouden uit voorzorg of om er mee te kunnen speculeren (de inactieve kas). De mate waarin elk individu geld aanhoudt in de inactieve kas is afhankelijk van de rentestand. Komt de rentestand boven een bepaald, voor elk individu verschillend, niveau dan zal al het geld van de inactieve kas omgezet worden in bijv. obligaties. Het is dus niet mogelijk dat er én geld én obligaties in de inactieve kas zit. Dit is een onrealistische uitkomst van de theorie die Tobin probeerde te ondervangen met zijn portefeuille-model.

Het portefeuille-model

In Tobin's model wordt niet alleen een oplossing gegeven voor bovenstaand probleem maar verwaagt ook de scheiding tussen actieve en inactieve kas. Uitgangspunt is dat elk individu uit is op maximalisatie van het nut van zijn welvaart (i.c. geld en obligaties) tegen een zo'n gering mogelijk risico.

Hoeveel geld men aanhoudt is afhankelijk van twee kostenfactoren. Allereerst de kosten, die gemaakt worden bij het omzetten van obligaties in geld (de financiële kosten maar ook kosten als inspanning en ongemak, samen de 'de brokerage fee' genoemd). Als tweede faktor noemde hij de niet verkregen rente door geld aan te houden i.p.v. obligaties. Tegenover deze gedeerde rente-inkomsten staat echter het geringe risico dat men loopt door geld aan te houden. Elk individu zoekt nu het evenwicht tussen risico en kosten waarbij een combinatie van geld en obligaties tot de uitkomsten van het model behoort.

Monetaire politiek

Het portefeuille-model van Tobin bevat niet alleen obligaties en geld. Ook schatkistpapier, bankdeposito's, privé-schulden en aandelen worden er in opgenomen. Zo kan er een verband worden gelegd tussen de geldkant en de goederenkant in de economie. Monetaire politiek bestaat in dit model simpel gesteld uit het veranderen van het relatieve aanbod van schatkistpapier waardoor er ook verandering van de rente op schatkistpapier optreedt. Dit brengt een herschikking van de portefeuille met zich mee en uiteindelijk een verandering van het nationaal inkomen. Louter monetaire politiek ter bestrijding van inflatie en werkloosheid is volgens Tobin echter onvoldoende. Ook inkomenspolitieke en fiscale maatregelen moeten worden genomen. 'Money is not all that matters. It does too matter'.

HvdH

DIJKER EN DOORNBOS BIEDT EEN BOEIENDE TOEKOMST AAN DE EC. DRS. DIE ZICH INTERESSEERT VOOR DE ACCOUNTANCY

Taakomschrijving: In de aanvangsfase wordt u ingezet in de controlepraktijk. Daarbij wordt rekening gehouden met uw postdoctorale studie accountancy. Zo ontwikkelt u zich snel en

efficiënt tot registeraccountant. Als een dergelijke toekomst u aantrekt, dan verzoeken wij u contact met ons op te nemen over de mogelijkheden voor een

BEDRIJFSECONOOM

(diverse vestigingen)

Vereisten: geheel of vrijwel geheel voltooide studie (bedrijfs) economie aan een van de Nederlandse hogescholen of universiteiten. Bereidheid om de postdoctorale studie accountancy te volgen. (Voor het volgen van die studie biedt onze maatschap ruime faciliteiten.)

Arbeidsvoorwaarden: Salariëring overeenkomstig bestaande schalen; 13de maand; 8% vakantietoelage; vakantieopstelling op basis van leeftijd; goede opstelling omtrent vergoeding van reis- en studiekosten; collectieve verzekeringen; pensioenfondsen.

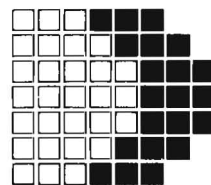
Carrière: Wij gaan er net als u vanuit dat u uw postdoctorale studie accountancy met goed gevolg afsluit. Dan bent u officieel registeraccountant. Afhankelijk van uw ontwikkeling binnen de maatschap behoort daarna benoeming tot medewerker of vennoot tot de mogelijkheden.

Sollicitatie: U kunt uw sollicitatie of verzoek om nadere inlichtingen richten tot Dijker en Doornbos/accountants t.a.v. de heer F.A. Slikker, Buitenveldertselaan 7, 1082 VA Amsterdam, telefoon: 020-446881.

Profiel van onze organisatie: Dijker en Doornbos/accountants heeft een samenwerkingsverband met belastingadviseurs en organisatieadviseurs. De maatschap telt 24 vestigingen in Nederland, 2 in België en 1 op Curaçao, waarin circa 1.800 mensen werkzaam zijn.

Zij maakt deel uit van de internationale maatschap Binder Dijker Otte & Co. (B.D.O.) met 200 vestigingen over de gehele wereld.

In de maatschap wordt een modern sociaal beleid gevoerd in samenwerking met diverse beleidscommissies en Ondernemingsraad. Een functiewaarderingsstelsel en een daarop afgestemd salaris- en beoordelingsstelsel zijn onlangs ingevoerd. Een begin wordt gemaakt met gesystematiseerde carrièreplanning/promotiebeleid. Er is een bedrijfsgeneeskundige dienst aan de maatschap verbonden.

Zie ook: **jobdata**
onder * 30323 #

Dijker en Doornbos/accountants

Alkmaar Amsterdam Arnhem Bergen op Zoom Breda Doetinchem Eindhoven Emmen 's-Gravenhage Groningen Heerlen Helmond Hengelo(O) 's-Hertogenbosch Hilversum Leeuwarden Middelburg Nijmegen Roermond Roosendaal Rotterdam Tilburg Utrecht Zwolle Antwerpen Brussel Willemstad (Curaçao)

Internationaal Binder Dijker Otte & Co.: Amsterdam Brussel Dublin Hamburg Kopenhagen Lissabon Londen Luxemburg Madrid Milaan Oslo Parijs Stockholm Wenen Zürich en in diverse steden in andere werelddelen.

Morrau over avondstudie en buitenlandse studenten

Helaas moet gezegd worden, dat van de zijde van Rostra tot nog toe weinig aandacht is besteed aan de, in relatief grote getale hier ingeschreven, avondstudenten. Bovendien leggen wij (en met ons bijna iedereen aan deze fakulteit) geen overdadige belangstelling aan den dag voor de buitenlandse studenten. Reden om eens met drs. Morreau (voorzitter van de Kommissie Avondopleiding en lid van de Kommissie Colloquium Doctum) te gaan praten.

De Avondstudie is indertijd opgezet om mensen met een werkkring de gelegenheid te geven toch een doktoraaldiploma economische wetenschappen te behalen. Eis om tot de avondopleiding te worden toegelaten is, dat men een zodanige dagtaak heeft, dat het volgen van dagonderwijs onmogelijk is. Van deze regeling kunnen buitenshuis werkende mensen gebruik maken, maar ook bijvoorbeeld vrouwen die overdag thuis bezig zijn met de kinderen en het huishouden. Dit zijn er nu nog maar enkelen, de meeste avondstudenten zijn mannen, die een baan (voornamelijk in het bedrijfsleven) hebben. Dit laatste is, naar de mening van prof. Driehuis, destijds voorzitter van de kommissie, bij het opzetten van de Avondopleiding tevens een grote hindernis geweest: veel docenten sputterden tegen, wilden niet meewerken 'buiten de normale werkuren om', maar deden dat zonder twijfel heimelijk uit angst voor de praktijkervaring van die studenten en de wellicht daaruit voortkomende 'lastige' en ter zake kundige vragen en opmerkingen. Het bleek dan ook in de praktijk, dat sommige medewerkers, die door de betreffende kroondocent naar de avondkolleges werden gestuurd, het niet konden bolwerken. Reden, waarom nu veel avondkolleges door de hoogleraren zelf worden gegeven. Deze stellen overigens ook de gedachtenwisselingen met praktisch geschoolde studenten op prijs.

Dat de Avondopleiding in een behoefte voorziet blijkt uit het aantal ingeschrevenen, dat nu zo om en nabij de zeshonderd ligt. Lang niet iedereen echter haalt de eindstreep: overdag werken en 's avonds studeren is een zware opgave, zeker als men ook nog een gezin heeft. Dit laatste is veelal het geval: de gemiddelde leeftijd van de avondstudenten ligt tussen de 35 en 40 jaar. Morreau: 'En dan komt het voor, dat vrouw of vriendin het niet meer slikt, dat man of vriend ook 's avonds weg is en in het weekend moet studeren'.

Gevolg is, dat veel avondstudenten afhaken of regelmatig een kollege of werkgroep moeten missen, waardoor in verdere stadia van de studie de groepen erg klein kunnen worden. Dit is ook de oorzaak geweest van het verdwijnen van de avondopleidingen economie aan de VU en de RU-Groningen. Morreau merkt nog op, dat onze avondopleiding uniek is in Nederland, daar zij tevens de doktoraalfase omvat.

Twee fasen structuur

Morrau verwacht de komende jaren een grotere toevloed van studenten, die in plaats van de dagde avondopleiding willen gaan volgen: 'Bij invoering van de twee fasen structuur geldt voor de dagopleiding een maximale studieduur van zes jaar, voor de avondopleiding wordt deze termijn waarschijnlijk 10 à 12 jaar. De studiefinanciering is echter gebaseerd op een studietijd van zes jaar. Als dagstudent kun je wel onder die zes jaar uit door bijvoorbeeld het ene jaar in te schrijven en kollege te lopen en het andere jaar niet in te schrijven en tentamens te doen. Maar de dagstudenten, die niet de middelen hebben om van die zes jaar een langere termijn te maken, dus die studenten, die afhankelijk zijn van een studiebeurs zullen moeten gaan werken. En als je een voldoende werkkring hebt kun je je inschrijven als avondstudent'.

Buitenlandse studenten

De heer Morreau is tevens lid van de Kommissie Colloquium Doctum. Deze kommissie houdt zich bezig met de toelating tot de examens in de economie van belangstellenden met onvoldoende vooropleiding of een buitenlandse opleiding. Vooral zet hij zich in voor de buitenlanders, die hier economie (willen gaan) studeren.

Afhankelijk van de ontwikkelingen in de wereld en het gevoerde vreemdelingen beleid komen deze studenten, behalve uit andere EG-landen ook uit o.a. Egypte, Marokko, Pakistan en India. De laatste tijd hebben zich enkele vrouwen uit de Oostbloklanden (Polen, Roemenië en Joegoslavië) aangemeld, die met een Nederlander zijn gehuwd. Meestal hebben deze vrouwen in hun geboorteland al economie gestudeerd ('En dat is een zware studie, hoor. Een strak regime van veel boeken lezen en tentamens doen in één jaar'), en zij kunnen met hun hier niet erkende doktoraaldiploma geen werk als ekonome vinden.

Morrau: 'Men redt het wel, als men in het buitenland economie heeft gestudeerd en redelijk Engels kan lezen. Echter, degenen, die met de propedeuse beginnen, moeten wel eerst Nederlands gaan leren. We hebben wel eens het idee geopperd om propedeutische werkgroep en kolleges apart voor buitenlanders (zo'n veertig inschrijvingen per jaar) in het Engels te laten geven, maar ook hier staan de docenten niet te trappelen. Dus moeten zij wel Nederlands kennen om de kolleges te kunnen volgen. Aan de VU

wordt Nederlands voor buitenlanders gegeven, deze cursus is ook bestemd voor UvA-studenten. Maar door de groter geworden stroom buitenlandse studenten is daar de capaciteit te klein geworden, helaas'.

Uitwijzing

Er wordt bij toelating op deze fakulteit niet getoetst op kennis van de Nederlandse taal. Dit is bij het Akademisch Statuut niet verplicht, maar 'ook als fakulteit wilden wij dit niet. Want toets je dit wel, dan beslis je eigenlijk over de uitwijzing van die buitenlanders. Velen komen namelijk op een toeristenvisum Nederland binnen, daar de officiële kanalen via ambassades veel te veel tijd vergen. Dit visum heeft veelal een geldigheid van drie maanden. Willen zij een verblijfsvergunning krijgen, dan moeten ze in die drie maanden tijd zorgen voor huisvesting en toelating tot de universiteit en zij moeten kunnen bewijzen, dat zij één jaar in hun onderhoud kunnen voorzien. Dat laatste betekent in de praktijk, dat ze een bedrag van ongeveer tienduizend gulden op tafel moeten kunnen leggen.

Als wij nu gaan eisen, dat zij, om toegelaten te kunnen worden, Nederlands moeten kunnen spreken, dat zeg je eigenlijk: 'Ga maar terug naar je eigen land en leer daar eerst eens Nederlands'. Want niemand kan in drie maanden fatsoenlijk Nederlands leren. Dan laten we de buitenlandse studenten liever hier de taal leren'.

Sociale opvang

Kritiek heeft Morreau op de huidige sociale opvang van buitenlandse studenten. Hun kulturele achtergrond is verschillend en de meesten ('Ook Europeanen, hoor') hebben een grote sprong te overbruggen.

Dit geldt in nog grotere mate voor de politieke vluchtelingen, die bijvoorbeeld uit Zuid-Amerika hier naar toe zijn gekomen.

Vroeger bestond de mogelijkheid tot goede sociale opvang in de vorm van een huis in Zeist, waar een goed opgeleide staf de buitenlanders gedurende enige tijd wegwijst maakte in het doolhof van Nederlandse waarden en normen ('Wat doe je hier wel en wat niet').

Edoch, zoals zo vaak draaide CRM de subsidiekraan dicht en werd het huis opgedoekt (op dezelfde plaats staan nu riant appartementen).

Morrau: 'De Universiteit van Amsterdam wil zo graag naar buiten treden als de universiteit die openstaat voor buitenlanders. Maar toch doet zij zo weinig aan hun opvang.

vervolg op pag. 11

De dag van de Blauwe Blazer en de Grijs Pantalon

Het officieuze circuit; een onderwerp waar prof. dr. A. Heertje al jaren graag woorden aan wijdt en waarin hij, niet in de laatste plaats door hemzelf, als expert moet worden gezien, wellicht zelfs in woord én in daad. Het lag dan ook nogal voor de hand dat de congresleiding van de LANDELIJKE EKONIMISTEN DAG (15 okt. j.l. in Eindhoven), met als thema het OFFICIEUZE CIRCUIT, aan Heertje had gevraagd de dat te leiden. s'Ochtends en aan het begin van de middag waren er inleidingen over dit thema van respectievelijk prof. dr. J.G. Knol (VU), Margaret Allen (Times), prof. E.L. Feige (NIAS) en dr. R.W. de Korte (VVD). Een impressie van Uw alerte redacteuren Noor en Mic.

In een inleidend woord spreekt Heertje zijn tevredenheid uit over deze dag, omdat het kan helpen dit onderwerp uit de taboe sfeer te halen er er wellicht een bredere en meer wetenschappelijke achtergrond van het officieuze circuit (OC) te verkrijgen is. Voorts verklaart hij de opzet van de dag waarin het verschijnsel van verschillende kanten zal worden benaderd. Ten eerste het onderscheid mikro-makro. De mikro-ekonomiese invalshoek betekent een beschouwing van de reacties van de burgers op risikodragende situaties (als deelnemer aan het OC); de makro-ekonomiese benadering behandelt de verhouding van de overheid (als wetgevend en belastingheffend orgaan) tot de partikulier sektor (als grootste potentiële deelnemer aan het OC). Ten tweede de indeling van het forum. De respectievelijke inleiders zijn gevraagd hun voordracht te houden naar oorzaak van, meting van en beleid t.a.v. het OC. Een belangrijk vraagstuk bij dit laatste facet is de analyse van de effectiviteit van maatregelen.

verhouding burger-overheid

Professor Knol van de VU maakt zich grote zorgen over de verhouding overheid-burgers, die de laatste jaren flink verslechterd is. Het publieke verzet vanuit de maatschappij neemt toe, omdat de overheid een groeiende bedrijfstak is met een pakket goederen, dat niet overeenstemt met wat het publiek wil. Bovendien ziet men de overheid als herverdelingsorgaan steeds minder zitten. Deze veranderende houding van de samenleving heeft een enorme groei van het officieuze circuit ten gevolge gehad en als dit OC funktioneert, betekent dit, dat het systeem van vraag en aanbod niet meer betrouwbaar is. Geeft dus ook de preferenties van de ekonomiese subjekten niet meer weer.

Aangezien het beleid in ons land nog steeds gebaseerd is op gegevens uit de officiële statistieken, ontstaat er een steeds groter wordende kloof tussen hetgeen men met het beleid wil bereiken en datgene wat er in werkelijkheid bereikt wordt.

Hoe komt het nu, dat de burger de neiging heeft zich aan het officiële gebeuren te onttrekken? Volgens Knol heeft dit verschijnsel een aantal oorzaken.

Ten eerste bestaat het solidariteitsmotief slechts in beperkte mate: 'wanneer ik belasting betaal profiteert een ander; dan zorg ik liever voor mijzelf'. Dit motief zou op kunnen gaan voor te betalen AOW-premies.

Knol merkt verder op, dat bij stijgende belastingdruk de kosten-batenanalyse van het belastingbetalen steeds negatiever uit gaat vallen, alsmede dat het 'offer van ontdekking van belastingontduiking' relatief steeds kleiner wordt. Bovendien ervaart een mens een veelheid aan beperkingen, regulaties en bureaucratie; zwart geld en zwart inkomen zijn middelen om daaraan te ontkomen. Dat het hebben van zwart geld een zonde is (Knol doceert aan de VU) nemen velen dan maar voor lief.

Knol geeft enkele suggesties voor het verbeteren van de relatie overheid-burger, om zodoende belastingontduiking ('individuele kopersstaking') te verminderen.

In het kort komt het hier op neer: de burger ziet, dat het functioneren van de overheid steeds meer uitmondt in 'niet ter zake doende prestaties', in een onevenwichtig systeem, in een te hard groeiende kollektieve sektor. Wil de overheid het vertrouwen van de burgers terugwinnen, dan zal zij middels een marketingplan de konsument moeten manipuleren. In zo'n plan moeten worden verwerkt een kritische evaluatie van het overheidspakket en van de verhouding overheid-andere deelnemers aan het ekonomisch proces; een doelstellingencomplex, waarin de burger zich terug kan vinden en een systeem van maatregelen, waarin belastingontduiking en misbruik van wetten zoveel, mogelijk wordt tegengegaan.

Unobserved Economy

Na deze weinig nieuws vertellende professor was de beurt aan mrs. Margaret Allen, tot voor kort 'features editor' van The Times. Zij heeft veel onderzoek naar het officieuze circuit in Engeland gedaan. Ook de engelse term voor het officieuze circuit is bijzonder toepasselijk: 'Unobserved Economy' (OE). Dat de OE geen nieuw verschijnsel is, geeft Margaret Allen aan door op te merken, dat er in Engeland reeds in 1851 observaties werden gedaan, die tot discussies rond dit fenomeen leidden.

Het is dan ook niet het verschijnsel op zich, dat de gemoederen de laatste tijd steeds meer bezig houdt, doch meer de (vermoedelijke) omvang, die politieke groeperingen van verschillende pluimage voor een noodzakelijk wordend handelen doet pleiten.

Er zijn meer in de UK al meer dan drie miljoen werklozen (12% van de beroepsbevolking) en het sociale beleid van de 'IJzeren Maagd' zal het hen er niet gemakkelijker op maken. Een situatie, rijp voor massale deelname aan de OE.

Allen rapporteert een schatting van de extra inkomsten van £300 per inwoner welke, zoals Feige later stelt, waarschijnlijk niet gelijkmatig over sociale- en/of inkomensgroepen zijn verdeeld.

Ook hier zou weer gelden, dat de loontrekkers uit de middengroepen er het meest bekaaid van afkomen. De lage inkomens hebben weinig te verliezen, dus kunnen risico nemen. De hoge inkomens en de zelfstandigen hebben meer mogelijkheden, bijvoorbeeld in de vorm van aftrekposten. De meest populaire vorm van deelname aan de OE, aldus Allen, is belastingontduiking: het niet opgeven van genoten inkomsten. Bij met name de (kleine) zelfstandigen zijn hiervoor legio mogelijkheden door zich cash te laten betalen voor geleverde goederen en verleende diensten.

misdaad

De officiële schattingen van de OE in de UK bedragen £40 miljoen, maar waarschijnlijk moet meer aan £400 miljoen worden gedacht. Ter vergelijking: het gaat om bedragen, die minimaal korresponderen met het begrotingstekort en dat geldt ook voor de schattingen in andere landen, zoals Nederland.

Er werd reeds opgemerkt, dat de omvang van de OE er voor zorgt, dat meerdere groeperingen vragen om maatregelen ter opsporing en controle van overtredingen. Zo ook vanuit de belastingdienst, die vooral betoogt, dat het zo langzamerhand wel rendabel is om hiervoor nieuwe mensen in te schakelen.

Tenslotte merkt Allen op, dat, hoe je het ook bekijkt, er een misdaad plaatsvindt. Of je pleegt hem zelf door deelname aan de OE, of je neemt daaraan niet deel en dan wordt je bestolen door anderen.

meten

Als je hebt gekonstateerd dat de omvang van het OC groot is, is het meten van de precieze omvang dan nog wel zo belangrijk? Smeuig in ieder geval wel: 'Kijk eens voor welk bedrag wij de overheid kunnen belazeren' of iets waar je je ontzettend druk om kunt maken vanwege 'al die a-sociale elementen die enkel trachten te profiteren'.

Feige geeft echter een meer steekhoudende argumentering. De laatste 40 à 50 jaar wordt het makro-ekonomiese beleid in de westerse wereld gebaseerd op statistieken. Een eigenschap van het OC is het ontbreken in deze officiële statistieken, zodat men zich kan afvragen of het gebruik hiervan nog wel goed is t.a.v. beleidsbepalingen c.q. voorspellingen.

Als voorbeeld het volgende. Indien men, geen rekening houdend met het OC, de produktie inkrimpt ten gevolge van stijgende werkloosheid en de daaruit te verwachten afzetting, dan bestaat er een goede kans op (demand pull) inflatie a.g.v. op peil blijvende vraag dankzij het OC.

Er is een zeer brede maatstaf nodig om de omvang van het OC te kunnen meten. Het gaat bij het OC niet alleen om bv falsifiëring van belastingopgaven, maar meer om een algemene falsifiëring van gegevens voor de overheid. Feige geeft een opsomming van een aantal methodes waarvan wij U een deel presenteren.

- Konfrontatie van nationale (officiële) inkomsten en nationale geschatte uitgaven. Zowel in de USA als in Zweden vond men een gat van bijna 5% tussen deze twee. Daarnaast

wilde bij een enquête in de USA ongeveer 35% van de ondervraagden niet antwoorden op 'uitgaven'-vragen! In Noorwegen onderkende 29% van de ondervraagden, bij een dergelijke enquête, regelmatig officieus te betalen (zonder bon) en 20% erkende officieus te ontvangen.

In verband met de gevolgde methode merkt Feige op, dat anekdoties bewijs (interviews) in dit verband belangrijk is, hoewel het moeilijk kwantificeerbaar blijft. De commissie-Van Bijsterveld, die een dergelijke methode in Nederland heeft toegepast, schatte dat 66% van de werklozen zwart bijverdient.

- Het achterhalen waar bankbiljetten blijven. De Centrale Bank weet precies hoeveel bankbiljetten er zijn uitgegeven en verwacht deze met een bepaalde periodiciteit terug. Het een en ander blijkt echter aan de strijkstok te blijven hangen. Het gaat daarbij met name om de grotere biljetten (3% van f 10.- komt niet terug tot 75% van f 1000.-). Feige merkt echter op dat deze methode achterhaald wordt wegens het steeds meer ingeburgerd raken van de cheque. Betalingen in het OC worden nu ook gewoon per cheque gedaan.
- Aantal transacties t.o.v. het N.I. wordt ongeveer konstant verondersteld. Veel handelingen in het OC hebben betrekking op transacties die deels wel, deels niet officieel gebeuren.

'Het lijkt allemaal krasse taal, zo'n grote omvang van het OC', zo zegt Feige, hij geloofde het eerst ook niet, 'maar hoe dieper je graaft des te meer je tegenkomt'. Hijzelf zit nu voor de USA al op een schatting van 20-25% van het N.I..

Tot slot een observering die wellicht een leuk skriptie onderwerp is voor makro-ekonomen. Zowel in de UK als in de USA werd een sterke stijging van OC gekonstateerd vanaf '68/'69. Een verband kan worden gezocht tussen de bloeiende economie van de jaren zestig en de stagnerende economie van de jaren zeventig.

klaarwakker

De heer de Korte (VVD) zet allereerst nog eens op een rijtje, wat de grote politieke partijen in hun verkiezingsprogramma's over zwart geld hebben geschreven. Zowel PvdA en CDA als VVD maken zich ernstig zorgen en willen het OC verkleinen. Men tracht de omvang te schatten en de VVD komt daarbij het hoogste uit (zij weten dan ook beter waar het geld zit). De Korte: 'Omvang is moeilijk aan te geven. Maar het vermoeden is erger dan het weten langs wetenschappelijke weg'. Hij merkt op, dat uit onderzoeken naar voren komt, dat veel zelfstandige ondernemers steeds meer gebruik maken van het OC en 'zonder het OC draait Nederland niet meer'.

De Korte onderscheidt twee vormen van ontduiking: het misbruik maken (geen of een te geringe betaling aan de overheid en het verwerven van zwart inkomen) en het oneigelijk gebruik (volgens de regels, maar in strijd met de bedoeling van de wet).

Er is alle reden om misbruik en oneigelijk gebruik serieus te nemen. Hoewel ongeveer 50% van het nationaal produkt fraude-ongevoelig is, moet men bij 10% knoeierij al klaarwakker liggen. Want ontduiking van belasting vergroot de

rechtsongelijkheid tussen burgers.

De Korte geeft drie hoofdoorzaken aan van ontduiking:

- de vergrote dwang van belasting en premie betalen. Niet iedereen is even solidair, onbaatzuchtig en oprecht, hetgeen resulteert in frauduleuze handelingen. Het controle-apparaat en de strafmaat zijn niet groot en zwaar genoeg om fraude te voorkomen.
- burgers kunnen zich niet meer identificeren met de doelstellingen van de overheid, waardoor de 'burgelijke ongehoorzaamheid' toeneemt.
- de belastingwetgeving is erg ingewikkeld, de lakunes worden groter en dus vervaagt de grens gebruik-misbruik.

reparatiewetgeving

Wat doen regering en parlement hieraan? Op het moment is men bezig met de zg. reparatiewetgeving, maar, zegt De Korte 'het systeem wordt dan nog ingewikkelder en dan wordt het dwelen met de kraan open'. Ook vergroting van het aantal belastinginspektoren heeft geen zin, want dat onttekent een heksenjacht.

De Korte stelt drie oplossingen voor:

- mogelijkheden tot frauderen beperken door voorheffing en een ander systeem van aftrekposten en vooral in de bouw voorkomen, dat koppelbazen de kans krijgen tot ontduiking: 'De overheid is de grootste verschafter van bouwopdrachten en kan niet eens het haar toekomende deel terug krijgen. Men zou kunnen denken aan overheidskontrakten, gekoppeld aan gevestigde aannemers'.
- de belasting- en premiedruk verminderen en 'ook iets doen aan de overmatige progressie in dit land. Men mag niet tot in het absurde nivelyeren, want dit leidt tot afdrijven naar zwart geld: het jacht, wijn, antiek enzovoort'. Hier hoort wel een betere controle, dus een grotere pakkans, en een zwaardere strafmaat mee samen te gaan, want nog steeds 'zijn wij geen engelen'.
- de overheid moet zich een beter imago zien te verschaffen: een beleid dat een ieder treft en betreft.

De Korte konkludeert, dat het OC absoluut niet oogluikend mag worden toegestaan, want zodoende 'sust de ene helft van de bevolking (degenen, met een uitkering, die zwart erbij werken) de andere helft (de belastingontduikers)!'.

Komt de titel van dit verslag na lezing van voorgaande wat uit de lucht gegrepen op U over? Wel, dan raden wij U aan om volgend jaar ook eens een 'dagje economen' te doen. U kunt zich dan begeven onder de blauwgrijze mannenmassa en mee staan dringen voor de lunch.

MvW, NdB

Met ingang van 1 september j.l. is aan onze Universiteit in dienst gekomen, voorlopig voor zes maanden, mev. T.H. Hendriks, die zich bezig zal houden met de organisatie van de kinderopvang binnen de universiteit. Zij is te bereiken op kamer 106, Handboogstraat 6 (Maagdenhuis). Tel. toestel 2850. Mevr. Hendriks is aanwezig op dinsdag, woensdag en vrijdagochtend

Ditzelfde verwijt treft de faculteit, inclusief de studenten, die zich te weinig met hun buitenlandse kollega's bezig houden. Op deze manier zal er nooit echte integratie plaats vinden, en dat is erg jammer'.

Equivalent nivo

Het Colloquium Doctum voor mensen met een Nederlandse vooropleiding ('Een ding heb ik wel geleerd de afgelopen jaren: er is een gigantische verscheidenheid aan diploma's in Nederland') is verplicht voor degenen met een diploma wat niet tenminste de vakken Wiskunde en Engels op 'equivalent nivo' omvat.

Het CD voor deze studenten bestaat uit het vertalen van een stuk Engelse tekst uit een populair economieboekje. Hierbij wordt niet strikt aan de tekst gehouden, het is van meer belang of men de strekking van het verhaal ziet.

Voor VWO-ers zonder Wiskunde-I in hun eind-examenpakket en voor degenen, die het CD-vooronderzoek met succes hebben afgelegd, is de deficientenkursus (ook wel bijscholingskursus genoemd) ingesteld. Men wordt dan in enkele maanden avondkolleges klaargestoomd tot VWO-Wiskunde I nivo. Overigens een in Nederland unieke cursus.

Het nivo van het vooronderzoek moet men door middel van zelfstudie weten te bereiken, eventueel door het volgen van cursussen aan de Knorringa Avondschool.

Hoewel de Economische Faculteit altijd heeft gezegd, dat het CD geen barrière mag vormen, is het dat, ondanks de niet al te hoge eisen die men stelt, in feite wel aangezien ongeveer zestig procent wordt afgewezen.

Dit is dan vooral te wijten aan een gebrek aan wiskundekennis. Men kan tegen een afwijzing in beroep gaan bij het College van Bestuur, maar dat is aan deze faculteit nog niet gebeurd. Wel is dit een aantal malen het geval geweest bij andere faculteiten, die, misschien uit angst voor 'degradatie' van het vak, wel heel erg hoge eisen aan de kennis van CD-klienten stellen.

Bankwezen

Tot slot wil Morreau nog graag het een en ander kwijt over zijn eigen vak Bankwezen, dat in de doktoraalfase wordt onderricht.

Zoals zovelen aan deze faculteit vindt ook hij, dat zijn vak eigenlijk voor een ieder onontbeerlijk is: 'Het vak Bankwezen is noodzakelijk voor zowel bedrijfs-economen als makro-ekonomen. Ik zou het een sektoreconomie willen noemen, met zowel een mikro-, makro-, internationale- als een bedrijfs-economische en juridische kant. En je moet het belang van de financiële instellingen in een economie niet onderschatten: een balanstaaftal van alleen de algemene banken van zo'n 275 miljard gulden en 70.000 werknemers in die sektor'.

Het belang van de banken zal overigens door niemand worden ontkend (zeker door de Amsterdamse krakers niet).

Morreau benadrukt nog, dat veel afgestudeerde economen bij banken gaan werken en 'ik geef ze naast institutionele ook een stuk praktische kennis. En je zou mij een groot plezier doen te vermelden, dat hier niets wordt gedaan aan de beleggingsmaatschappijen. Er zou bijvoorbeeld, zoals aan de VU, het vak Beleggingsleer ingevoerd kunnen worden'.

NdB

Elke bedrijfseconoom m/v zou de kansen bij Unilever eens moeten bekijken

Want die zijn er te over. Zowel op financieel-economisch gebied als in de marketing-sector. Begrijpelijk. Unilever is een zeer gevarieerd bedrijf met een sterk doorgevoerd decentralisatiebeleid. Dat geeft ruimte aan management op verschillend gebied bij een groot aantal zelfstandige werkmaatschappijen.

Voor bedrijfseconomen betekent dat: levendig en afwisselend werk in een dynamisch, soepel ondernemersklimaat; met een (snel) groeiende zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

Financieel-economische sector

De mogelijkheden in de financieel-economische sfeer zijn bij Unilever ruim en aantrekkelijk. In de eerste plaats bestaat er door decentralisatie een grote verscheidenheid van functies op het hoofdkantoor en bij de werkmaatschappijen. Daarnaast brengt het grote aantal produkten differentiatie in problemen, werkklimaat en beleid.

Uw functie bij een Unilever werkmaatschappij omvat intensief contact met een aantal bedrijfssectoren. U krijgt te maken met productie-, marketing- en verkoopprocessen die bedrijfseconomische ondersteuning vragen. Al heel spoedig verwacht men van u een bijdrage in formulering en uitvoering van het beleid.

Ook de afdeling Interne Accountantscontrole blijkt vaak een platform voor verdere ontplooiing. Het contact met de grote verscheidenheid aan Unilever bedrijven resulteert niet alleen in een afwisselende job waarin controle en advies elkaar aanvullen, maar verschaft u tevens de ervaring die bij Unilever ook voor toekomstige functies bijzonder wordt gewaardeerd. Het volgen van een postdoctorale accountancy-opleiding is voor alle hierboven genoemde functies noodzakelijk.

Marketing sector

Van het totale pakket merkartikelen in Nederland neemt Unilever een fors deel voor zijn rekening. U vindt daarin overwegend bekende namen zoals b.v. Blue Band, Becel, Omo, All, Iglo, Unox en Calvé. Marktleiders vaak, die hun plaats in de winkels snel verruilen voor gebruik in het huishouden. Om de produkten op hun levensweg adequaat te kunnen begeleiden, beschikt elke werkmaatschappij over een hooggekwalificeerd marketing-apparaat, waarin alle activiteiten rond de produkten gecoördineerd, begeleid en bijgesteld worden, vanaf de fase voor introductie tot en met de consumptie.

Mocht u een marketingfunctie bij een van onze ondernemingen ambiëren, dan krijgt u een bijzonder boeiende job.

U bent dan namelijk betrokken bij het concipiëren en uitvoeren van beleidsplannen, die de levensloop van een produkt bepalen. U werkt daarbij nauw samen met onder andere produktontwikkeling, productie, verkoop, marktonderzoek, het reclamebureau en de bedrijfseconomische afdeling. Naast de uiterst belangrijke „training on the job” is er een uitstekende eigen marketopleiding in de vorm van seminars om u voor de specifieke kanten van uw functie te bekwamen.

Als deze korte schetsen uw belangstelling wekten en u uzelf in een beleidsuitvoerende en beleidsformulerende functie bij Unilever ziet zitten, als u bovendien de mogelijkheid van afwisseling van functie en standplaats aantrekkelijk vindt dan willen wij u graag ontmoeten. Oriënterend wederzijds en uiteraard geheel vrijblijvend.

Een afspraak voor een gesprek maakt u met (voor de financieel-economische sector) de heer R. Staal, telefoonnummer 010 - 644240; (voor de marketingsector) de heer K. de Boer, telefoonnummer 010 - 644248.

Unilever omvat een indrukwekkend aantal werkmaatschappijen. In 75 landen staan haar medewerkers midden in het dynamische marktgebeuren van alledag. Dit biedt de goede manager hoogst interessante kansen in een veelzijdig concern. Indien u behoefte heeft om geïnformeerd te worden over andere mogelijkheden bij Unilever, dan kunt u vanzelfsprekend eveneens contact opnemen. Belt u dan: 010 - 644232.

 Unilever

De pluriforme economische macht

Sommigen vinden, dat we in een vakbondstaat leven, anderen beweren, dat we 'uiteindelijk' slechts door enkele grote bedrijven geregeerd worden.

Uitspraken, die er op wijzen, dat we ervan uitgaan, dat het verschijnsel economische macht bestaat.

Een geaksepteerd, maar door economen weinig geanalyseerd verschijnsel.

'Het neo-klassieke model van volledige mededinging beschrijft onder aanname van voor elke student tot de verplichte leerstof behorende vooronderstellingen het economisch proces bij afwezigheid van macht'.

Het verschijnsel macht is zodoende in de theorie onderbelicht gebleven.

In verschillende toonaarden vindt men deze kritiek terug in een reeks artikelen in het *jaarboek van de studiekring Post-Keynesiaanse economie*.

Wat is Post-Keynesiaanse economie?

Het laatste hoofdstuk van het jaarboek, dat dan ook als eerste gelezen kan worden, geeft een helder antwoord op deze vraag. De oprichters van deze studiekring beogen een blikveldverruiming. 'De economische wetenschap is rijker dan de dominerende neo-klassieke school ons wil laten zien'.

Laat de naam niet verwarren.

De koppeling van naam van de studiekring aan Keynes is ontstaan uit respect voor deze econoom, die verantwoordelijk was voor de eerste breuk in de orthodoxe economische theorie.

Een echte blikveldverruimer dus!

Niet één stroming, maar in principe *alle dissidente stromingen*, zoals ze door prof. Roos worden genoemd, verenigen zich in deze studiekring.

De opzet van het boek is overzichtelijk. Het bevat artikelen over de economische macht van bedrijven, vakbonden, consumenten en van de overheid.

Prof. van den Doel opent de reeks met een artikel waarin hij zorgvuldig en grondig het begrip economische macht en de mogelijke meting ervan uitdiept. Zoals altijd blijken ook hier weer aan de bepaling van de definitie heel wat haken en ogen te zitten.

Wat is bijvoorbeeld het verschil tussen macht en invloed, tussen macht en kracht en wat maakt macht een economisch verschijnsel?

Het is uiteraard een wat droog en theoretisch verhaal, niet altijd even makkelijk te lezen. Omdat de probleemstelling terugkomt in alle volgende artikelen, die de verschillende aspecten van de economische macht behandelen, gaat het meer leven. Eerlijkheidshalve moet ik bekennen, dat dit wetenschappelijk boekwerk - misschien per definitie - niet uitblinkt in bruisende of sappige schrijfstijlen.

Om verschillende redenen lijkt mij deze bundel artikelen juist mede voor een student in de economische wetenschap een boeiende en wenselijke aanvulling op de aangeboden stof.

Het behandelt actuele maatschappelijke verschijnselen, die beschreven worden op basis van Nederlandse gegevens. Het geeft inzicht in verschillende denkrichtingen binnen de economie. Daarbij maakt men kennis met 'bijbehorende' Nederlandse economen.

Het Centrum voor Milieukunde van de RU-Leiden vraagt een

STUDENT ECONOMIE in de doctoraalfase

voor participatie in een interdisciplinaire studiegroep
'Ecologie en Ontwikkelingssamenwerking'

die ontwikkelingmogelijkheden zal ontwerpen en evalueren van de Kafue Flats, een overstromingsvlakte in Zambia.

Standplaats en werkperiode: Leiden, januari t/m juni 1982, 3 à 5 dagen per week

Inpassing in de studie: in overleg met het ISMOG is honorering mogelijk als een deel van) het vak ontwikkelingseconomie.

Inlichtingen en opgave: drs. D.D. van Geet, ISMOG, Burg. Tellegenhuis, kamer 2391, tel. 5254119 of ir. W.T. de Groot, Centrum voor Milieukunde, Rapenburg 127, Leiden, tel. (071) 148333, tst. 7422.

De banden, die de economische wetenschap heeft met bijvoorbeeld sociologie en politiekologie, worden benadrukt. Het bevat veel ideeën en aanknopingspunten voor papers en skripties. Door de opgave van bronnen bij elk artikel geeft het per onderwerp een overzicht van de bestaande literatuur.

Joke Jansen Schoonhoven

Jaarboek Studiekring Post-Keynesiaanse Economie 1981,
W.A.A.M. Roos (red.),
Samsom, Alphen a/d Rijn- Brussel 1981

WISKUNDIGE ECONOMIE VOOR ECONOMEN

Wiskundige economie is verplicht studieonderdeel aan de Interfaculteit. De colleges kunnen - als een keuzevak - gevolgd worden door de studenten economie.

Prof. de Wolff telde ook veel echte economen onder zijn gehoor. Wiskundige economie kon in zijn tijd tot de populaire keuzemogelijkheden gerekend worden. Velen van de huidige medewerkers zullen zich hem nog goed herinneren.

Sinds zijn afscheid - nu al 5 jaar geleden - is het aantal bezoekers uit de Economische Faculteit aan onze colleges zichtbaar gedaald.

Persoonlijke kwaliteiten van prof. de Wolff zijn natuurlijk moeilijk te vervangen. Wij denken echter dat het wegblijven van de economen ook veel te maken heeft met de veranderingen in de gedoedeerde stof, afgelopen jaar door zijn opvolger prof. Weddepohl met zijn medewerkers doorgevoerd. De colleges zijn zeker moeilijker geworden, niet alleen vanwege het gebruik van moderne wiskundige technieken - dat valt nogal mee - maar ook door de gestegen gecompliceerdheid van de behandelde economische theorieën. Dat is te danken aan de onvermijdelijke vernieuwingen in de wiskundige economie. Sommige onderwerpen, nog een jaar of tien geleden door De Wolff gedoedeerd, behoren tegenwoordig tot niet al te geavanceerde onderdelen van micro- of macro-doctoraal colleges.

Noodgedwongen hebben wij onze colleges enigszins gereorganiseerd en een aantal 'modieuze' thema's geïntroduceerd. Bij de keuze hiervan proberen wij de 'realiteit' niet uit het oog te verliezen

Ondanks alle pogingen om de vernieuwingsdrang binnen de perken te houden - op een paar uitzonderingen na zijn onze eigen studenten ook niet in de eerste plaats in hoogdravende theorie geïnteresseerd - zijn de colleges toch voor de economie studenten minder toegankelijk geworden. Dat is jammer - vooral nu vandaag de dag moderne economische theorieën zonder enige kennis van wiskundige technieken niet meer te volgen zijn.

Om hieraan iets te doen proberen wij, bij wijze van experiment, een college 'Wiskundige Economie voor Economen' op te zetten. Verschillende onderwerpen zullen naar eigen aard en inzicht van de docent op een uiteenlopende wijze behandeld worden - axiomatisch, descriptief, met behulp van voorbeelden.

Wiskundig zal alles zo eenvoudig mogelijk blijven, maar enige handigheid bij manipulaties met symbolen en formules zal onontbeerlijk blijken. Een goede rekentechniek is nuttig maar een zekere mate van denkdiscipline en een voorliefde voor exacte verwoordingen zijn noodzakelijk.

Te behandelen onderwerpen:

- evenwicht en onevenwichtigheid - Claus Weddepohl,
 - groei-natuurlijke hulpbronnen, lineaire modellen - Kees Withagen,
 - speltheorie, sociale keuze theorie - Roald Ramer,
 - onzekerheid - Chris Elbers.
- De colleges beginnen in januari '82 en zullen gedurende 20 weken gegeven worden (of naar keuze 10 weken, 2 x in de week). Wij zijn op het ogenblik bezig met het voorbereiden van een dictaat. De besprekingsbijeenkomst vindt plaats op dinsdag 1 december om 10 uur in zaal 2363.

Namens de docenten,
Roald Ramer.

De vierde macht of de onmacht van bestuursleden?

Krisis in het dagelijks bestuur van de fakulteit

Zo zou men de problemen, die geleid hebben tot de crisis binnen het bestuur van onze fakulteit het beste kunnen kenschetsen.

Rostra ging op zoek naar het ontstaan van en de ontwikkeling in de problemen. Velen waren bereid om het een en ander te vertellen, weinigen wilden echter hun naam bij de door hen verstrekte informatie vermeld zien. Uit de informatie, die wij zodoende verkregen, is het hiernavolgende overzicht van de gebeurtenissen samengesteld.

Wij zijn vrij laat met een artikel over dit onderwerp. Desondanks vinden wij, dat de achtergronden van de gebeurtenissen belicht moeten worden. De problemen zijn voor een groot deel opgelost. Een aantal zijn echter blijven liggen.

Hoofd van het bureau van de fakulteit

Centraal in de crisis staat het hoofd van het bureau van de fakulteit, H.J.A.E. Cosijn. Op 1 april 1979 werd hij in zijn functie benoemd. Prof. Verbrug was in dat jaar decaan aan onze fakulteit en tevens extern-adviseur bij de medische fakulteit, waar hij belast was met het opzetten van een reorganisatieplan. Op onze fakulteit bestond een vakature voor hoofd van het bureau van de fakulteit. Dezelfde functie werd door de heer Cosijn op dat ogenblik aan de medische fakulteit vervuld. Voor de bestuurlijke reorganisatie aldaar werd het beter geacht als de heer Cosijn zijn functie zou neerleggen. De problemen in de opvulling van de vakature aan onze fakulteit zouden bij de komst van Cosijn eveneens opgelost zijn. Zo werd de heer Cosijn benoemd als hoofd van het Faculteitsbureau aan onze fakulteit.

De taken, die hij in deze functie moet vervullen lezen wij in zijn functiebeschrijving:

I. Plaats in de organisatie.

Het Hoofd van het Faculteitsbureau is adviseerend lid van het Bestuur van de Faculteit en functioneert daarbinnen -informeel- op voet van gelijkheid. Het Hoofd van het Faculteitsbureau is verantwoording verschuldigd aan het Bestuur.

II. Het Hoofd van het Faculteitsbureau

Het Hoofd van het Faculteitsbureau is belast met de beleidsuitvoerende en zo mogelijk beleidsvoorbereidende ondersteuning van het Faculteitsbestuur ten aanzien van zijn taken zoals beschreven en met het leiding geven aan het Faculteitsbureau. Het Hoofd van het Bureau ontvangt zijn opdrachten van het Faculteitsbestuur. Hij geeft binnen het kader van de door hem uit te voeren taken opdrachten aan de (bestuurs)-secretarisse en aan het Hoofd van de Administratie; met deze laatste functionaris zal hij periodiek werkoverleg hebben.

Naast zijn functie van Hoofd van het Faculteitsbureau en adviserend lid van het Faculteitsbestuur onderhoudt de heer Cosijn tevens contact met het College van Bestuur (CvB) en is hij correspondent van het Faculteitsbestuur.

De problemen

Na het vertrek van Prof. Verbrug en de aanstelling van Prof. Venekamp nam de invloed van de heer Cosijn binnen het bestuur toe. Wanneer wij in dit artikel spreken van 'het bestuur', bedoelen wij het dagelijks bestuur. Toen de heer Van Slijpe en Prof. Venekamp zich beschikbaar stelden voor de functie van resp. secretaris en voorzitter van de fakulteit deden zij dat, gezien het aanzienlijke tijdsbeslag van hun bestuursfuncties in ei-

gen vakgroep, op grond van het feit, dat indertijd besloten was tot een organisatievorm met een 'zwaar' hoofd van het faculteitsbureau en zij, bij hun aantreden, konden rekenen op de steun van een goed ingewerkt hoofd van het bureau in de persoon van de heer Cosijn.

Het dagelijks bestuur van de fakulteit ontkende niet, dat er vooral in de eerste 'inlooperperiode' momenten van wrijving geweest waren tussen het bestuur en Hoofd bureau. Hiervoor ontwikkelde men procedures waardoor deze wrijvingen werden voorkomen of opgeheven.

Niet alleen in de 'inlooperperiode' kwamen er problemen bovendien. In het voorjaar kwam het zelfs tot een zeer emotioneel konflikt tussen een lid van het bestuur en het Hoofd bureau. Vanaf dat ogenblik gold blijkbaar de beleidslijn, dat het bestuur voortaan uit vier stemhebbende leden zou bestaan. De echte problemen kwamen echter toen de studenten de taakomschrijving van de heer Cosijn aan de orde gingen stellen. Men concentreerde zich op drie punten: 1. de ondertekening van brieven door het Hoofd bureau zonder bekendheid daarvan bij het bestuur; 2. het vierde bestuurslid-maatschap en 3. het zich bezighouden van het Hoofd bureau met het beleid. De heer Cosijn nam dit de studenten niet in dank af. Volgens de studenten ontwikkelde de heer Cosijn de strategie: 'als ze proberen mijn macht te ondermijnen, dan zal ik proberen ze terug te pakken'. In de faculteitsraadvergadering van 31 augustus j.l. kwam een subsidieaanvraag van studenten voor een kandidaatskrant aan de orde. De meerderheid van het bestuur, gesteund door de heer Cosijn, wilde geen subsidie geven, omdat er al een faculteitsblad, Rostra, bestaat en omdat het blad niet aan bepaalde officiële richtlijnen voldeed. Tot tweemaal toe staakten de stemmen in de fakulteitsraad op dit agendapunt. Op de volgende raadsvergadering van 5 oktober zou nogmaals over dit onderwerp gestemd worden.

De heer Cosijn had in het bestuur als besluit naar voren gebracht, dat hij, als kredietbeheerder, niet van plan was de subsidie uit te keren, mocht de fakulteitsraad de subsidie wel toewijzen. De studenten, die de kandidaatskrant op wilden richten, kwamen dit te weten en publiceerden dit in OPOE (Ongesubsidieerde Publicatie Over Economiestudie), nr. 1. Deze publicatie leidde tot een crisis binnen het bestuur. Het studentenbestuurslid, Piet de Vrije, werd door de rest van het bestuur verweten, dat hij misbruik had gemaakt van de vertrouwelijkheid binnen het bestuur. In afwachting van de officiële vaststel-

ling van wie het 'lek' was en de daaruit voortvloeiende consequenties schortte de heer Cosijn zijn werkzaamheden in het kader van de bestuursadvisering op, totdat hij van het bestuur "bestuurlijke afscherming" zou krijgen.

Twee weken later stapte Prof. Venekamp op als voorzitter wegens gezondheidsredenen. De secretaris Van Slijpe zegde tevens zijn vertrouwen op in het studentenbestuurslid, Piet de Vrije. Deze laatste wilde deze motie van wantrouwen dan in een extra faculteitsraadvergadering behandeld zien. De heer Cosijn en Van Slijpe weigerden die, evenals een verzoek met dezelfde strekking, gedaan door de studentenfrakties. Hierop bezetten een aantal studenten de kamer van het Hoofd van het Faculteitsbureau en die van zijn secretaresse. Het College van Bestuur (Maagdenhuis) werd van de bezetting op de hoogte gebracht. CvB-voorzitter Cammelbeeck regelde vervolgens alsnog een extra faculteitsraadvergadering voor de volgende maandag (28 september) en de heer Cosijn werd naar huis gestuurd. In deze vergadering werd een motie van wantrouwen door de studenten en TAS ingediend tegen de faculteitssecretaris Van Slijpe en de heer Cosijn. Nadat de motie werd aangenomen stapte de heer Van Slijpe op. Prof. De Jong (PvdE) vond in deze zelfde vergadering, dat het studentenbestuurslid, Piet de Vrije, eveneens zijn functie diende neer te leggen om zodoende de mogelijkheid te scheppen een nieuwe ploeg te formeren. De studentenfrakties verzetten zich hier tegen, waarop besloten werd om voor de maandag daaropvolgend een nieuwe vergadering uit te schrijven. In deze vergadering kwam alles voorlopig weer op zijn pootjes terecht. Prof. De Jong was in de tussenliggende week tot de overtuiging gekomen, dat Piet de Vrije kon blijven zitten. Prof. Van Philips en de heer Koenders werden ad-interim aangesteld tot 1 januari als resp. voorzitter en sekretaris. Tevens werd er een commissie van onderzoek ingesteld, bestaande uit Prof. Klant, Prof. Boukema en Coen Teulings, om het hele gebeuren te analyseren, om met een oplossing voor de problemen te komen en een voordracht te maken voor een nieuw faculteitsbestuur.

Maandag 9 november zal een voordracht aan de faculteitsraad bekend gemaakt worden.

Bij het verzamelen van deze gegevens werd ons van verschillende kanten op het hart gedrukt om toch vooral te voorkomen, dat door het schrijven van dit artikel de gemoederen weer verhit zouden raken en het verhaal zo neutraal mogelijk te schrijven.

Als je de gegevens voor een groot gedeelte moet putten uit datgene wat anderen je vertellen, bestaat altijd het gevaar, dat een en ander verkeerd overkomt. Daarom hebben wij besloten om naar de hoofdpersonen in dit konflikt (de leden van het Dagelijks Bestuur en het Hoofd van het Faculteitsbureau) te gaan om hen te vragen hoe zij de naaste toekomst zien, en wat er veranderd zou kunnen worden, zodat het dagelijks bestuur van onze fakulteit in de toekomst beter kan functioneren. Op de eerste vraag wilde men niet ingaan, op de tweede vraag kwamen een aantal interessante reacties.

Professor Venekamp: "De dekaan moet vrijge- maakt worden van de taken, die hij moest uitvoeren voordat hij zijn functie aanvaardde. (Vak- groepvoorzitter, het geven van kolleges en zijn onderzoekstaak).

In feite heb ik alleen mijn onderzoekstaak af- gestoten. Men zou een formatieplaats moeten kreëren, zoals bij de aanstelling van de rector magnificus gebeurt.

De dekaan en sekretaris zijn alleen bestuurslid. Het student-bestuurslid is tevens fractielid. Naar mijn mening zou het student-bestuurslid zijn fractielidmaatschap evenals de andere bestuurs- leden moeten neerleggen".

Drs. Van Slijpe: "In de fakulteit, op alle nivo's, is er een verschil van mening over de grenzen van de vertrouwelijkheid. Zowel in het bestuur als in de raad. Voorbeelden zijn het ere-doctoraat van Den Uyl en de benoemingsprocedure inzake de vakature-Pais. Het lijkt mij zinnig, als er een po- ging wordt ondernomen, bijvoorbeeld door een raadscommissie, een door iedereen onderschre- ven concensus te vinden over de grenzen van de vertrouwelijkheid. Als uitgangspunt zou het rap- port van de commissie-Slagter kunnen dienen. Ik besef, dat de grenzen moeilijk te bepalen zijn en dat de uitgangspunten bij de verschillende groe- peringen ver uit elkaar liggen. Maar misschien is het mogelijk een toetsingskader te kreëren".

Piet de Vrije: "De ambtelijke- en beleidsverant- woordelijkheid moeten gescheiden worden. In- tern moet het fakulteitsbestuur bestaan uit drie leden. De adviseur moet komen als hem dat ge- vraagd wordt. Extern moet het bestuur laten zien, dat zij verantwoordelijk is voor het beleid dat door haar gevoerd wordt, door de bestuurspost te ondertekenen. Tevens zou er meer openbaarheid van bestuur moeten komen om zodoende problemen te voor- komen".

De bestuursadviseur, de heer Cosijn, werkt momenteel voor de helft van de tijd. Van hem mochten wij noteren, dat hij weigerde enig kom- mentaar te geven. In het verleden heeft hij een in- terview aan Rostra toegestaan (november 1980, nummer 82). Hieraan hebben wij enige karakter- isticke uitspraken ontleend, om toch nog iets uit zijn mond te kunnen noteren.

Over zijn taak: "Ook moet ik het bestuur ambte- lijk ondersteunen. Ja, en wat is dat? Waar zit je te ondersteunen en wanneer zit je te sturen?". Over studenten: "Ja, ik vind, dat studenten te weinig invloed hebben".

Over moeilijke problemen: "Heerlijk, hoe moei- lijker iets is, hoe minder vragen je erover krijgt". En tenslotte: "Die neiging heb ik inderdaad, ja, dat teveel mijn nek uitsteken" en "ik blijf zolang ik het leuk vind".

HK

ONDERWIJSDAG MISLUKT

Kort samengevat kwam de onderwijsdag hier op neer: voor de pauze werden er voornamelijk zeer oude (Aktiegroep Economen-) koeien uit de sloot gehaald. Dit gedeelte van de dag werd treffend af- gesloten door prof. De Jong met 'deze discussie lijkt nergens naar, laten we maar ophouden'. 's Middags werd nog een poging gedaan om nog enigszins aan de doelstelling van deze dag te gera- ken: het geven van suggesties voor een nieuw stu- dieprogramma in het kader van de Twee-fasen- structuur. Hiermee komt meteen het waarom van deze dag naar voren. Met ingang van volgend college-jaar moet nl. op elke universiteit een be- gin worden gemaakt met de invoering van de Twee-fasenstructuur. Dit betekent voor onze fa- culteit dat de cursusduur van vijf naar vier jaar moet worden teruggebracht. Aan het begin van de dag werd door prof. Verburg, voorzitter van de programmacommissie (een commissie die tot taak heeft het ontwikkelen van een nieuw studie- programma) uiteengezet op welke wijze de cur- susduur moet worden verkort en aan welke voor- waarden het nieuwe programma moet voldoen.

2) de wijze waarop de cursusduur moet worden teruggebracht is vastgesteld als een selectieve vermindering met een bepaalde omvang ver- plichte stof. Welke vakken moeten inleveren en hoeveel is nog niet bepaald.

3) Het programma moet aan bepaalde eisen vol- doen

a) het moet flexibel zijn zodat met de actuali- teit rekening gehouden kan worden

b) elke student/e moet twee vakken of een cluster van vakken in zijn/haar pakket hebben met dezelfde diepgang als in het huidige do- ctoraal programma

c) evenals nu, moet het in het nieuwe pro- gramma mogelijk zijn die vakken te kiezen die in het post-doctoraal onderwijs vrijstelling opleveren.

d) er moet een grotere nadruk komen te liggen op onderzoek en uitdrukkingsvaardigheid van studenten.

Deze drie punten geven dus het kader aan waarbinnen het nieuwe studieprogramma moet worden opgezet.

Suggesties

Van de kant van de studenten kwamen een aantal voorstellen voor de inhoud van het nieuwe pro- gramma zoals invoering van het vak weten- schapsfilosofie, opname in het verplichte gedeel- te van een oriëntatie op de keuze-vakken uit het doctoraal en van vakken die meer tot de omgeving van de economie gerekend kunnen worden en de mogelijkheid voor studenten om de inhoud van een bepaald vak gedeeltelijk zelf te kunnen bepa- len. Het voorstel van prof. Ellman om in het ver- plichte gedeelte ook het vak computerkunde te doceren werd aan het eind van de dag nog eens herhaald.

De dag werd echter beheerst door de leden van de verschillende vakgroepen van wie verwacht mocht worden dat zij, aan de hand van de vrag- enlijst met betrekking tot de voorgestelde studie- structuur, met enige concrete voorstellen zouden komen. Helaas. Vaak werd gepraat over de extra tijd die men eigenlijk nodig heeft i.p.v. mogelijk- heden voor inkrimping van het studieprogram- ma te bespreken. En werd er gepraat over inkrim- ping van een bepaald programma, zoals dat van wiskunde, dan brachten vakgroepleden naar voren dat praten hierover minder belangrijk is dan praten over het programma van bijv. algemene economie omdat daar relatief meer op gekort moet worden.

Aan de hand van de op deze onderwijsdag geop- perde ideeën en de door docenten en studenten ingevulde vragenlijsten stelt de programmacom- missie verschillende programmavarianten op waarover in januari of februari weer wordt ge- praat. Eerder had de commissie al de indiening (in december a.s.) van de gedetailleerd propedeu- seprogramma geeist. Vermeldenswaardig is nog het optreden van prof. Van der Weel achter de fo- rumtafel. Een screentest voor een stomme film?

HvdH

Voorbeeld

Ter verduidelijking werd een voorbeeld gegeven hoe het programma er uit zou kunnen zien.

verplicht gedeelte	propedeuse nu:	1 jaar
	verplicht doctoraal	1/3 à 1 jaar
vrij gedeelte	vrije keuze doctoraal	rest
		4 jaar

In het vrije gedeelte is er een aanbod van drie soorten vakken

-keuze vakken (vergelijkbaar met doctoraal klein nu)

-specialisatie vakken (vergelijkbaar met doctoraal groot nu)

-combinatie vakken (een bepaald probleem wordt door verschillende vakgroepen in samenwerking behandeld)

Of in punten: de totale studie zou in 4 jaar 168 punten (= 42 punten per jaar voor de 'normale' student) opleveren. Uit hoeveel punten het ver- plichte deel zou moeten bestaan (tussen 56 en 84) is men het nog niet eens.

Voorwaarden

Het belangrijkste discussiepunt is de inhoud van het nieuwe studieprogramma. Bij de invulling hiervan moet aan een drietal voorwaarden wor- den voldaan:

1) volgens het Academisch Statuut is men ver- plicht in de propedeuse de volgende vakken te doceren: algemene economie, bedrijfsecono- mie, statistiek, wiskunde en boekhouden.

Het afscheidscollege van prof. dr C. Goed- hart is vastgesteld op vrijdagmiddag 11 de- cember 1981. Plaats Lutherse Kerk.

Intelligent sparen.

Intelligent sparen. Dat is: hoge rente, en toch veel vrijheid. Ruime mogelijkheden om direct over Uw geld te beschikken. Daarom hebben de rekenmeesters van Bank Mees & Hope de Meesrente-rekening gecreëerd.

10³/₄%

Hoge rente.

Het percentage wordt maandelijks vooraf vastgesteld. In december 1981 bedraagt het 10³/₄%. Een uiterst florissante rente, die éénmaal per jaar wordt bijgeschreven.

Hoge vrije opname.

U kunt elke maand tot f 3.000,- opnemen. In de dure decembermaand zelfs tot f 6.000,-.

Méér geld opnemen?

Zoals U wilt. Maar dan geldt een opzegtermijn van 24 maanden. Anders betaalt U 2% opnamekosten over het bedrag boven de vrije opname.

Met de Meesrente-rekening.

Onroerend goed.

Geld nodig voor de aanschaf van onroerend goed? Uw Meesrente-rekening is er goed voor. Zonder opzegtermijn, zonder opnamekosten.

Loop binnen of bel op.

Wij informeren U gaarne persoonlijk over de Meesrente-rekening. Ook over de mogelijkheid om thuis te sparen, gewoon via Uw postgiro- of bankrekening.

**De Meesrente-rekening.
Wij durven elke vergelijking aan.**

BANK MEES & HOPE NV

Amsterdam, Herengracht 548; (020) 527 91 11;
(Buitenveldert), Assumburg 150; (020) 42 98 60;
Haarlem, Houtplein 8; (023) 31 59 50.

Turbulente tijden

Oktobermaand: Kongresmaand. Elders in dit nummer vindt U een verslag van de Landelijke Economisten Dag, in het onderstaand artikel wordt verhaal gedaan van het **MARKETING CONGRES** hetgeen 26 oktober j.l. in de RAI werd georganiseerd door **INTERMEDIAR**. Een voornaam congres zoals in de begeleidende brochure werd aangegeven: 'Een ééndags marketing congres voor directies, top- en middenkaders...'. Zo ook een gewichtige sprekers samenstelling: prof. dr. Igor Ansoff, drs. J. Bons (voorzitter RvB van KBB), prof. drs. J. Bunt (Erasmus), A.C. Fontani (stafdirekteur concernplanning VNU), drs. B.H.J. Jansen (algemeen directeur Douwe Egberts Nederland) en drs. S. de Leve (directeur van de Concern Strategiese Planning groep van Philips).

Het thema van de dag 'MARKETING, de kern van strategisch management'.

Ansoff, door menig ander spreker de hemel in geprezen, maakte 'gebruik' van zijn positie en kwam pas s'middags opdagen terwijl de eerste lezing voor hem gepland was. Vandaar dat ik hem toch maar vooraan plaats. Het ging hem er voornamekelijk om het begrip strategies management (SM) in haar juiste kontekst te plaatsen en de functie van de marketier voor het SM aan te geven.

In de eerste plaats merkt Ansoff op, en andere sprekers brengen dat ook naar voren, dat het bij SM om meer gaat dan b.v. alleen lange termijn planning of alleen winstbewaking. Bij het bedrijven van SM heeft men te maken met een aantal onzekere factoren/gebeurtenissen die zich niet gemakkelijk laten formaliseren. Als voorbeeld een omschrijving van winstgevendheid. Winstgevendheid = bedrijfswinst (sociaal politieke spelregels). Beiden zitten op langere termijn vol met onzekerheden. Kan de onderneming op de eerste variabele nog een redelijke invloed uitoefenen, de invloed op de tweede variabele zal van ondergeschikt belang zijn. Het is dus zaak voor de onderneming de laatste 'als onafhankelijke in te schatten' en te verwerken in het bedrijfsbeleid. Hier komt nu ook m.n. de marketier om de hoek kijken. Hij zal vroegtijdig veranderingen moeten signaleren en antwoorden daarop moeten formuleren. Hij zal moeten trachten te anticiperen, samenwerken met andere disciplines (b.v. technici) en moeten zorgen voor een goede timing. Zijn aandachtsveld en dat van SM i.h.a., strekt zich uit over een zeer ruim gebied. Konsumenten behoeften, concurrentie verhoudingen, sociaal-kultureel maatschappelijke vormen, techniek om de belangrijkste op te noemen.

slutelfiguur

Men zou licht de indruk kunnen krijgen dat de marketier *de* sluitelfiguur binnen de organisatie is; hetgeen dus ook in de stelling van de dag naar voren kwam.

In ieder geval twee sprekers waren het openlijk oneens met een dergelijke rol toedeling aan de marketier.

Bons: 'de marketier moet niet dé overkoepelende figuur binnen de organisatie worden. Hij moet gewoon een duidelijke taakstelling krijgen'. Jansen: 'de specifieke functie van de marketing is het opvangen van de relevante signalen van vandaag en het vertalen hiervan in de produkt/markt combinaties van morgen'!

Ontwikkeling

Waarom ontstaat er de laatste tijd bij steeds meer organisaties behoefte aan het invoeren van SM. De Leve schetst een plausibele ontwikkeling.

In de vijftiger jaren was produkt planning het issue. Afzet was verzekerd, het probleem was voldoende productie te leveren. In de zestiger jaren markt planning. De grootste stijgingen van de vraag zijn afgelopen. Het is dan zaak nieuwe markten te vinden. Meer omzet betekent vooralsnog meer winst.

De zeventiger jaren wordt door veel organisaties gezien als een periode van bezinning en consolidatie (middel lange termijn planning). De grote marktverschuivingen zijn eruit en grote fluctuaties in het resultaat zijn niet te verwachten.

De tachtiger jaren hebben zich wat dat betreft al vroeg aangekondigd. Een periode van onzekerheid en grote turbulentie. Zowel sociaal als financieel en technies hangen er grote veranderingen in de lucht. Wil de organisatie hier tijdig en juist op inspelen dan is flexibiliteit het wachtwoord. Daarnaast zal U na het voorgaande begrijpen dat bij de begrippen 'tijdig' en 'juist' de rol van de marketier aan importantie gaat winnen.

Bons maakt hierover een zeer juiste opmerking t.a.v. de marketier. 'Formuleren en kodificeren heeft veel zin omdat achterliggende ideeën nu duidelijk doelstellingen worden en je bedrijf zowel intern als extern een duidelijker 'gezicht krijgt'.

oplossing

Is het aanstellen van een funktionaris (afdeling) SM nu de oplossing voor alle problemen? Nee! Punt één: SM kan geen goeroe functie innemen. Punt twee: men moet verder gaan. Jansen: 'Je moet je organisatie zo vormgeven dat je op verschillende marktsituaties kan inspelen'. (Bons) Bij het invoeren van SM in ons bedrijf bleken er twee sporen langs elkaar te lopen. Een theoreties, van hoe wij gepland hadden dat het zou moeten en een feitelijk spoor, dat hier dus niet mee overeen kwam. Het bleek dus dat er enige tijd (enige jaren) nodig zijn om SM in het bedrijf daadwerkelijk te implementeren. Om het vraagstuk beter onder controle te krijgen lijkt het raadzaam de 'nieuwe strategie' fasegewijs in te voeren (niet alle afdelingen en produkt-c.q. geografiese divisies tegelijk).

Ook Bunt onderschrijft een geleidelijk proces van integratie. Men kan het SM en het Operationele Management (OM) niet van elkaar gescheiden blijven zien. Zowel SM als OM hebben tot doel de maximale afstemming van onderneming (-bekwaamheden) op omgeving. OM concentreert zich daarbij op de gegeven situatie, terwijl SM de toekomst beschouwt. Bij SM zijn alle inputs in principe variabel.

vreemd

Alle inputs zijn variabel. Daarbij mogen we zeker denken aan produktrange en konsumenten preferenties. Fontani ziet de belangrijke taak van SM dan ook als volgt: het ontdekken van (latente) afnemers behoeften en daarop inspelen.

Dat ontdekken van latente behoeften komt op mij toch altijd een beetje vreemd over. Het lijkt mij dat een konsument moeilijk uiting kan geven aan de behoefte naar een bepaald produkt waarvan hij de technische mogelijkheden en/of de functie zelf nog niet kent. Wat dat betreft moeten we meer in de richting denken van de Leve: 'We sterven van de technische mogelijkheden. Wat we nodig hebben zijn nieuwe toepassingen waaraan we die technieken kunnen leveren'. In die optiek zou het dus een taak van de marketier zijn, het aan de konsumenten presenteren van nieuwe mogelijkheden en in overleg de juiste vormgeving, eigenlijk meer toepassing, ontwikkelen. De vormgeving is dan weer meer een verantwoordelijkheid voor de onderneming zelf.

Tenslotte twee opmerkingen m.b.t. het vak Marktbeleid en Marktonderzoek zoals gedoceerd aan deze faculteit.

Ten eerste. Bunt onderscheidt twee soorten marketiers:

de eekhoorn - de marketier die in een boom klimt en de mogelijkheden bekijkt, vervolgens springt hij van tak tot tak om de vruchten te plukken ten einde de barre winter door te komen.

het raspaard - de marketier die met cijfers handelt en die op cijfers reageert. Hij doorloopt zijn parcours (checklist) en reageert enkel bij hindernissen (verstoringen).

Bunt schat dat de meeste marketiers zichzelf het liefst als eekhoorn typeren. Daarin zit tenminste de veronderstelling dat er geanticipeerd wordt en dat claimt men natuurlijk liever dan achter de gebeurtenissen aanlopen.

Ik denk dat wij, op deze fakulteit, als raspaard worden opgeleid.

Ten tweede. Bijna alle sprekers hadden het over nieuwe ontwikkelingen rond en nieuwe taakstellingen voor de marketier. De literatuurkeuze van Marktbeleid en Marktonderzoek is blijkbaar zo ontzettend goed doortastend geweest, dat men daar al (minimaal) 6 jaar hetzelfde standaard werk hanteert.

MvW.

**NEDERLANDSE
ACCOUNTANTS
MAATSCHAP**

Accountancy

De Nederlandse Accountants Maatschap is een van de grote nederlandse accountantskantoren, waarin wij medio 1981 samenwerken met 185 registeraccountants.

Onze totale personeelsbezetting is ca. 1200 gespreid over 28 vestigingen in Nederland, 2 in België en 1 in Curaçao.

Wij werken samen met:

- Begheyn & Sneep, belastingadviseurs
- Volder & Co., organisatie-adviseurs
- Touche Ross & Co., internationale accountancy.

Gezamenlijk voeren wij een omvangrijke en zeer gevarieerde controle- en adviespraktijk, waarin voor geïnteresseerde jonge academici ruime mogelijkheden tot plaatsing aanwezig zijn.

Kantoor Amsterdam,
Jan van Goyenkade 11, telefoon 020-733012
Algemeen Secretariaat, Hofplein 19, Rotterdam,
telefoon 010-110455.

Obas/AGE

Veel studenten wenden zich, als ze problemen hebben op onderwijsgebied, of met anderen fakultaire zaken, tot de Aktiegroep Economen, kamer 2162 en 2163, telefoon 5254122/4134. Op zich prima, maar op verzoek van de Obas deel ik mee dat ook bij de Obas de gelegenheid bestaat om aan te kloppen: kamer 3117, tel. 5254258 (open van di. tot vrijdag, van 12 tot 14.00 uur).

Kandidaatsassistenten in het propedeuse onderwijs

De Raad besloot de mogelijkheid te vergroten om kandidaatassistenten in te schakelen in het propedeuse onderwijs. Indien een kandidaatassistent voldoet aan nader te bepalen voorwaarden, mag hij/zij een (relatief klein) deel van een blok verzorgen. Er dient op gelet te worden dat (in het algemeen) kandidaatassistenten niet alleen onderwijstaken krijgen. De regeling geldt als proef. Voor de zomer van '83 evalueert de Onderwijscommissie de resultaten van de vakgroepen die de regeling hebben toegepast.

Referaten

De Raad is akkoord gegaan met het uitsmeren van de referaten over een langere periode dan alleen het eerste blok. Nu bestaat de mogelijkheid om de referaten eveneens in de maanden januari en februari te houden (in de Algemene Inleiding, propedeuse).

De Jong

Prof. de Jong wordt door de vakgroep bedrijfs economie voorgedragen voor rector van de Universiteit van Amsterdam.

Vaste Geschillencommissie

De commissie van de Faculteit waar iedereen terecht kan die het niet eens is met een genomen besluit op de Faculteit, kan terecht bij de vaste geschillencommissie. Deze commissie werd in de vergadering opnieuw samengesteld: Prof. Ankum, Prof. Lambooy, Mevr. I. Boone, mr. Dorresteyn en Marc Peerdeman.

Prijzen syllabi

Van Nes van de Aktiegroep Economen wees het bestuur erop dat er voor het vaststellen van de prijzen van de syllabi een aanwijzing bestaat. (nr. 38, d.d. 14 nov. '80). Deze aanwijzing van het CvB bepaalt dat geen enkele syllabus duurder mag zijn dan 6 ct. per enkelvoudig bedrukte pagina en 10 ct. voor een dubbelzijdig velletje. Een vakgroep mag geen rekening houden met gemaakte kosten, bijv. voor binden of typen. Er wordt vanuit gegaan dat op de universiteit wordt getypt en gedrukt zodat de kosten lager liggen dan de bovengenoemde bedragen. Waarschijnlijk is het zo dat iedereen die vanaf 1 november 1980 een syllabus heeft gekocht die te duur is en die dat aan kan tonen, recht heeft op teruggave van het teveel betaalde. Hij of zij kan zich dan in eerste instantie wenden tot de hiervoor genoemde geschillencommissie.

Van Nes.

Ter opvolging van mijn persoon, want na een jaar bestuurswerk ben je wel aan vervanging toe, is Dick van Nes gekozen als studentbestuurslid voor het komende jaar tot 1 dec. 1982.

Symposium 20 november.

Met 13 stemmen voor en een stem tegen besloot de Raad de aangevraagde subsidie voor het symposium over 'wapenbeperking en economie' toe te kennen. Alleen Prof. de Jong was tegen subsidie verlening omdat hij meende dat de Faculteit zich buiten de politiek moet houden. Zijn bezwaar tegen het toch toekennen van de subsidie en het oproepen om het symposium te volgen was jammergenoeg zo groot dat hij besloot uit de Raad te stappen. Prof. de Jong had twijfels over de deskundigheid van de sprekers op het symposium. Bovendien stelde hij dat voor wetenschappelijke gastcolleges moet gelden dat hoor en wederhoor wordt toegepast, en dat was niet gebeurd voor het avondprogramma, omdat daar alleen voorstanders van een ander vredesbeleid dan tot nu toe is gevoerd (NAVO-beleid), aan het woord kwamen. Het tegenargument dat een discussie best ook pluriform kan zijn als je mensen met verschillende opvattingen laat discussieren over een bepaalde probleemstelling (mogelijkheden voor een alternatief vredesbeleid), kon de Jong niet overtuigen. Ook het argument dat wetenschappelijke congressen natuurlijk altijd een politiek effect hebben (denk bijvoorbeeld eens aan de eenzijdigheid als de commissie gastcolleges een 'deskundige' laat spreken vond bij de Jong geen ingang. Mijn opvatting is dat op het symposium prima mensen zijn uitgenodigd die in de afgelopen jaren op economisch gebied interessant onderzoek hebben verricht. De probleemstelling van het symposium is inderdaad eenzijdig: te weten een onderzoek naar de mogelijkheid van ontwapening. Maar als je die keuze duidelijk maakt is bij voorbaat een dergelijke opzet niet onwetenschappelijk. Anders zou bijv. de dissertatie van Duisenberg van 15 jaar geleden over dit onderwerp dat ook niet zijn. Het is m.i. onjuist om de term onwetenschappelijk te gebruiken als er progressieve dingen gezegd worden.

Nieuwe Dekaan.

Over de nieuwe dekaan kon de Faculteitsraad geen beslissing nemen. Wie OPOE 8 heeft gelezen kan begrijpen wat daarvan de achtergronden waren: de voorgedragen dekaan roept grote twijfels op over zijn opvattingen over studenteninspraak en over het democratisch functioneren van Raad en bestuur. De Raad besloot om op 16 november opnieuw over deze zaak te vergaderen.

Piet de Vrije

vervolg van pag. 5

aan de Erasmus Universiteit, een blad opgericht: 'The Journal of Economic Psychology', dat viermaal per jaar zal verschijnen. Het wil een platform zijn voor de toenemende interesse in het gebruiken van gedragswetenschappelijke methoden voor de bestudering van economisch gedrag. Door het stimuleren van nieuwe benaderingen van, en nieuwe theoretische inzichten en research in economische verschijnselen, wil zij bijdragen aan de oplossing van maatschappelijke problemen. Hopelijk komt 'The Journal of Economic Psychology' spoedig ter inzage te liggen in onze bibliotheek.

Han van Wijk.

SEF-buitendagen '81

Tot op heden werd er aan onze faculteit bijzonder weinig georganiseerd voor ouderejaars studenten. De SEF startte daarom dit jaar met een geheel nieuw initiatief, een ouderejaars-weekend. Hieronder volgt een verslag van een heel gezellig en nuttig weekend.

De locatie was een kampeerboerderij in Biddinghuizen en via allerlei omwegen was uiteindelijk iedereen vrijdagmiddag om een uur of drie gearriveerd. Er waren ongeveer 30 mensen aanwezig en de eerste dag hebben we doorgebracht met spelletjes en sportactiviteiten. Er werd o.a. gevoetbald, getafeltenist, 'getrimd', gepokerd en geriskt. 's Avonds, na de avondwandeling, hebben we tot diep in de nacht gefeest en gedanst. Niettemin was iedereen de volgende ochtend vroeg op en er werd begonnen met het programma van zaterdag. Er waren inmiddels vier mensen gearriveerd, die de discussies van die middag zouden leiden. Er was o.a. een groepje dat over deeltijdbanen wilde praten. Opvallend was het grote aantal meisjes dat zich hiervoor interesseerde. Een aantal discussiepunten waren: 'Zijn deeltijdbanen een oplossing voor de werkloosheid?' en 'Waar kies je als vrouw voor: carrière, deeltijd baan of gezin?'. Vooral het laatste werd tamelijk emotioneel besproken. Er bleek wel uit, dat vooral vrouwen zonder opleiding weinig of geen keus hebben.

Verder was er nog een groepje dat zich bezighield met 'het leven op de faculteit'. De discussie is echter voornamelijk gegaan over het onderwijs op de faculteit en dan met name over de stelling, dat, naarmate je verder met de studie vordert, deze ook leuker wordt.

Verder heeft een ander groepje gediscussieerd over 'economie en wapenbeperking'. Hier werd gepraat over het algemeen veiligheidsbeeld van mensen, de onveiligheid van kernwapens, over de mogelijkheid om de wapenindustrie om te zetten in vredesindustrie, en over de mogelijke effecten van eenzijdige ontwapening.

De laatste discussie groep had als thema 'de kabinetsformatie'. Stellingen als 'Hoe groot is de invloed van individuen op de formatie', en 'Hoe groot is de consequentie dat Nederland een paar maanden zonder echt beleid bestuurd wordt', werden hier uitvoerig besproken.

Tijdens en na het eten werd nog druk nagediscussieerd door de fanatiekelingen onder ons.

's Avonds en 's nachts werd er natuurlijk ook weer geswungd en gepokerd.

Zondagochtend hadden de meesten ietwat moeite om uit bed te komen, maar om een uur of twaalf had toch iedereen ontbeten en was de rotzooi opgeruimd en gingen we doodmoe naar huis.

Al met al een zeer geslaagd weekend en voor herhaling vatbaar.

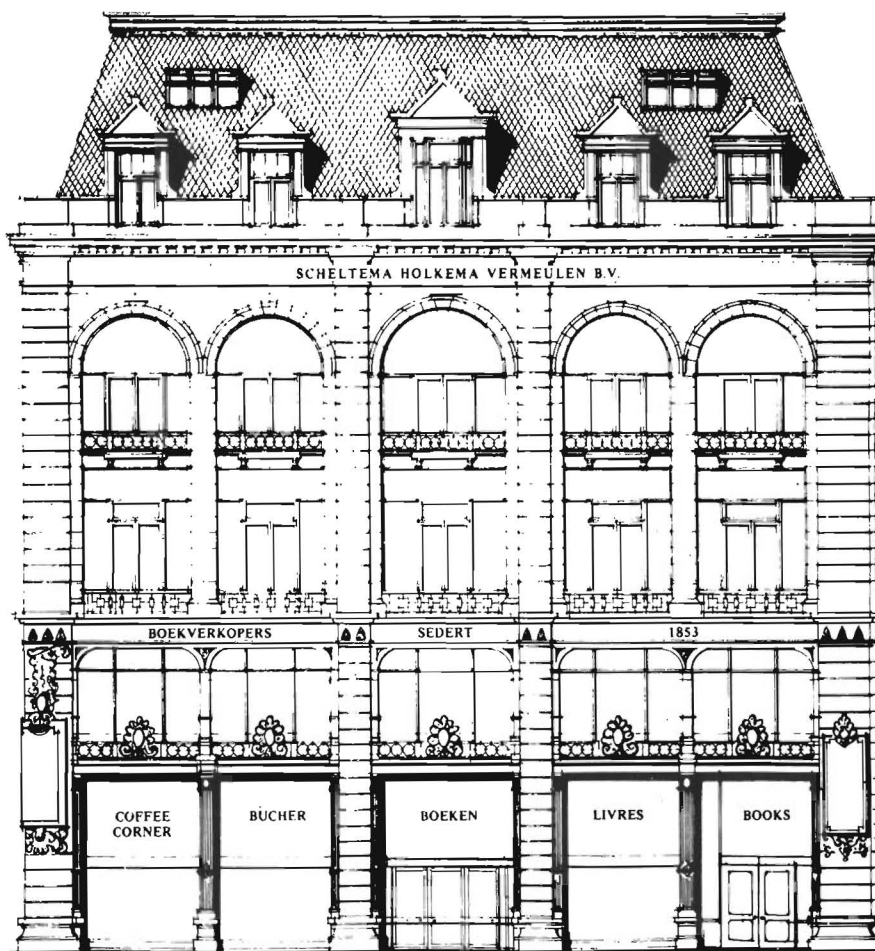
Carolien van Rhijn

SHELTEMA HOLKEMA VERMEULEN B.V.

Sinds 1 maart 1981 met een sterk uitgebreide afdeling economische wetenschappen voor een ruime keuze op het gebied van: accountancy, financiering, automatisering, marketing, organisatie, economie en geografie.

- P.C. Allaart - Groeiscenario's. Een schets van de economische ontwikkelingsmogelijkheden op langere termijn. Stenfert Kroese 1981. f 35,-
- Ed. P. Stephenson - Handbook of World Development. The guide to the Brandt Report. Longman 1981. f 12,40
- Ed. D. Bell, I. Kristol - The crisis in economic theory. Basic Books 1981. f 19,30
- A.G.J. Haselbekke e.a. - Naar een beheersbare collectieve sector. Theoretische achtergronden bij de ombuigingsoperaties. Kluwer 1981. f 45,-
- P.M.P.J. Merkelbach - Human capital richtinggevend maatstaf voor een industriebeleid? Een aanzet tot denken over. Kluwer 1981. f 17,50
- S. Brittan - How to end the 'Monetarist' Controversy. A Journalist's Reflections on Output, Jobs, Prices and Money. Institute of Economic Affairs 1981. f 16,95
- R. Heilbroner, L. Thurow - Five Economic Challenges. Prentice-Hall 1981. f 39,15
- R.A.H. van der Meer - Enige beschouwingen omtrent prognoses in het jaarverslag en de certificeerbaarheid daarvan. Stenfert Kroese 1981. f 45,-
- B.P.M. Schönberger, G.H. Minnaar - Kostenverdeelstaat Matrixcalculatie Lineaire programmering en budgettering. Delwel 1981. f 15,-
- M. Fenn - Vrouwen in Management. Een handleiding voor vrouwen in leidinggevende functies. Kluwer 1981. f 35,-
- S. Winkworth - Great Commercial Disasters. MacMillan 1980. f 14,90
- P.S.H. Leeflang, P.A. Beukenkamp - Probleemgebeleid Marketing, een Management benadering. *studenteneditie*. Stenfert Kroese 1981. f 65,-

scheltema holkema vermeulen bv

boekverkopers sedert 1853

spui 10 1012 WZ amsterdam holland tel. 020 - 26 72 12